

PUTKINOTKOSTA HERTSIGAAN -
ORANSSI RY:N NUORTEN TOIMINTAKESKUKSET
HELSINGISSÄ 1991-2007

Vesa Peipinen

Opinnäytetyö

Humanistinen Ammattikorkeakoulu

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön
koulutusohjelma (60 op)

Huhtikuu 2009

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	4
2. OMAEHTOISEN TOIMINNAN KEHYKSET.....	6
2.1 Oranssi ry - nuorten kaupunkilaisten liike.....	6
2.2. Talonvaltauksen lyhyt oppimäärä.....	7
3. AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	9
4. ORANSSI RY:N TOIMINTAKESKUKSET 1991-2007.....	12
4.1. Putkinotko 1991-94 - ”laitettiin niinku kahvila pystyyn ja sillee”.....	12
4.2. Skatta 1994-2002 – ”Linnankadun Tavastia”.....	16
4.3. Hertsiga 2003-2007 - ”rokki soi Oranssilla jälleen”.....	23
5. ORANSSIN TOIMINNAN TYYLI.....	26
5.1. ”Täällä on rento mutta tarkotuksenmukanen meininki”.....	26
5.2. ”Meillä ei saa kaljaa mutta täällä voi viisastua”.....	28
5.3. Oranssi nuorten kaupunkikulttuurin tilanraivaajana.....	31
6. ”HÄIRIKÖSTÄ SALONKIKELPOISEKSI” - marginaalista kumppanuuteen...32	
7. KILL CITYSTÄ SATAMAAN – omaehtoisen toiminnan perinne.....	35
8. LOPUKSI.....	39
LÄHTEET.....	42

Kansikuva: Nuori talonvaltaaja Kokostehtaan katolla vuonna 1990. Oranssin arkisto.

***”We´d love to be ninjas but we´re just punch of
kids”***

Nuori talonvaltaaja dokumenttielokuvassa Jagtvej 69. Ohjaus
Nikolaj Viborg 2008.

1. JOHDANTO

Lehtiotsikoita lähes kahden vuosikymmenen varrelta: *Oranssi valtasi itselleen toimintakeskuksen! Oranssi ry:n retkeilymaja avasi ovensa! Oranssi ry:n Putkinotko puretaan – järjestö hakee uusia tiloja! Oranssi ei luovu vallatusta talosta! Oranssin nuorisotalo avattiin Katajanokalla! Oranssiklubilla rock on nuorta! Oranssilaiset aikovat kunnostaa talon! Pietarilainen rock nousee maihin! Oranssin aktivistit kiipesivät kaupungintaloon! Oranssin Skatta puretaan! Nuorten talonvaltaus jatkuu! Oranssi avasi uuden nuorisotilan!*

Helsinkiläinen nuorten kansalaisjärjestö Oranssi ry on toimintansa aikana saanut aikaan paljon lehtiotsikoita. Oranssi aloitti toimintansa 1990-luvun alussa räväkkiä toimintatapoja omaavana nuorten *talonvaltausliikkeenä*. Järjestö toi nuorten asuntopulan näkyvästi esiin valtaamalla tyhjillään olevia rakennuksia ja kunnostamalla niitä nuorisoasunnoiksi. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet yhdistyksen ylläpitämät *nuorten omaehtoiset toimintakeskukset*. Nämä toimintakeskukset ovat sijainneet vanhalla huoltoasemalla (Putkinotko 1991-93), käytöstä poistetussa nuorisotilassa ja satamarakennuksessa (Skatta 1994-2003) sekä vanhassa 1960-luvulla rakennetussa ostoskeskuksessa (Hertsiga 2004-2007).

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella Oranssi ry:n Helsingissä vuosina 1991-2007 ylläpitämien nuorten omaehtoisten toimintakeskusten syntyhistoriaa ja kehitystä radikaalista *kansalaistoiminnasta* vakiintuneeksi osaksi helsinkiläistä nuorten kaupunkikulttuuria. Oranssin ry:n nuorten toimintakeskukset ovat merkittävä osa helsinkiläistä nuorisotoiminnan historiaa ja omaehtoisen toiminnan perinnettä. Opinnäytetyöni kattaa seitsemäntoista vuotta Oranssin toimintakeskusten historiaa. Näiden vuosien aikana radikaalista *kansalaisaktivismista* alkunsa saaneista Oranssin toimintakeskuksista tuli kiinteä osa helsinkiläistä nuorisokulttuurin kenttää ja Oranssi ry:stä jalostui

ammattitaitoinen omaehtoisen kulttuuritoiminnan ja toimintakeskusten ylläpitäjä.

Opinnäytetyöni taustaksi kuvaan lyhyesti Oranssi ry:n syntyhistoriaa sekä luon katsauksen suomalaiseen talonvaltausliikeshintään. Tutkimukseni luo lukijalle käsityksen Oranssin toimintakeskusten syntyvaiheista ja toiminnasta, Oranssi ry:n nuorisotoiminnan eri ulottuvuuksista ja toiminnan tyylistä sekä kehitymisestä kumppanuudeksi Helsingin kaupungin kanssa. Tutkimuksen lopuksi tarkastelen Oranssi ry:n nuorisotoiminnan kaupunkikulttuurista merkitystä sekä luodaan katsaus Oranssi ry:n toimintakeskuksiin osana helsinkiläistä ja kansainvälistä omaehtoisen nuorisotoiminnan perinnettä.

Talonvaltauksien kautta esitetyt vaatimukset nuorten omaehtoisista tiloista eivät ole uusi ilmiö Suomessa eivätkä kansainvälisesti. Kansainvälistä perspektiiviä tutkimustyöhöni olen saanut tutustumalla omaehtoisii hankkeisiin ja kulttuuritiloihin mm. Barcelonassa, New Yorkissa, Tukholmassa ja Pietarissa, joihin viittaa tutkimuksessani. Ajankohtaiseksi tutkimusaiheeni tekee 2000-luvulla nousseen ja paljon julkisuutta saaneen uuden talonvaltausliikkeen vaatimukset autonomisista nuorten tiloista. Toivon opinnäytetyöni täydentävän käsityksiä talonvaltauksesta kumpuavasta nuorten omaehtoisesta toiminnasta ja tiloista.

Suhteeni tutkimuskohteeseen voidaan sanoa olevan läheinen. Olen osallistunut tutkimuskohteeni toimintaan vapaaehtoistyöntekijänä sekä ollut tutkimuskohteeseeni työsuhteessa eri ajanjaksoina ja eri tehtävissä. Olen osallistunut Oranssi ry:n tekemiin talonvaltauksiin ja kunnostanut vanhoja rakennuksia nuorisotasunnoiksi, asunut niissä, sekä ollut perustamassa tutkimuskohteenani olevia Oranssi ry:n toimintakeskuksia. Voisi sanoa että olen ollut osa "oranssia skeneä" ja osallistunut toimintaan "sisältäpäin". Nyt olen päätenyt opiskelemaan Humanistiseen Korkeakouluun ja tekemään tätä opinnäytetyötä osana yhteisöpedagogin opintojani, jossa voin hyödyntää kokemuksiani osana opiskeluani.

Opinnäytetyöstäni muodostui matka nyt jo kadonneisiin ja purettuihin Oranssi ry:n omaehtoiisiin nuorisotiloihin. Opinnäytetyössäni tuon esiin ilmiöön liittyvää hiljaista tietoa ja aikalaisaktiivien kokemuksia, jotka muuten olisivat jääneet dokumentoimatta. Kirjoitustyön edetessä tutkija joutui myös itse hämmästyämään siitä miten monimuotoista ja elävää näiden tilojen toiminta oli. Nämä nuorten omin voimin rakentamat paikat elivät kiihkeän elämän ennen purkamistaan, mutta raivasivat osaltaan tietä nuorten yhdessäololle ja toiminnalle – ja samalla uudelle urbaanille kaupunkikulttuurille.

2. OMAEHTOISEN TOIMINNAN KEHYKSET

2.1 Oranssi ry - nuorten kaupunkilaisten liike

Tutkimukseni kuvaa nuorten kansalaisaktiivisuudesta syntynyttä omaehtoista nuoriso- ja kulttuuritoimintaa. Oranssi ry:tä voidaan pitää *yhteiskunnallisena liikkeenä*. Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden käsitteellä on viitattu laajaan ja monimuotoiseen liikkeiden kirjoon. 1990-luvulla Suomessa nähtiin muodoltaan ja toimintatavoiltaan uudentyypisen yhteiskunnallisen aktivismin nousu. Tämä radikaali yhteiskunnallinen liikehdintä edusti uutta vaihetta suomalaisessa kansalaisaktivismissa. Nuoria aktivisteja innoittivat mm. ympäristökehitysmaakysymykset, ihmisoikeudet, eläintensuojelu ja talonvaltauksset. Näissä liikkeissä oli selkeästi havaittavissa perinteisestä järjestötoiminnasta poikkeavia toiminnan muotoja ja uudentlaisia toimijoita. (Rasimus 2006, 19.)

Oranssin syntysanat lausuttiin nuorten suosimassa Helsingin rautatieaseman kahvilassa 1980-90 lukujen vaihteessa. Elettiin taloudellisen nousukauden huippua ja kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista oli huutava pula. Asuntopula yhdisti, suora toiminta ja kansalaistottelemattomuus koettiin ainoaksi tehokkaaksi vaikuttamiskeinoksi: jos asuntoja ei muuten saanut, niin niitä

päätettiin vallata ja siten kiinnittää julkista huomiota nuorten keuhon asuntotilanteeseen. Oranssin toimintaryhmiä perustettiin suurimpiin kaupunkeihin. Oranssi ry rekisteröitiin maaliskuussa 1990. (Peipinen, Lehtinen, Paju & Porkola 1999, 16-18.)

”Oranssi ry on nuorten kaupunkilaisten liike. Sitä on vaikea verrata mihinkään. Oranssia voi koettaa ymmärtää vaikka näin: keski-ikäiset toimivat asukasyhdistyksissä, järjestävät siivoustalkoita, ja lähettävät viranomaisille kirjelmiä. Oranssi valtaa taloja ja pistää töpinäksi.”¹

Oranssi ry:n toiminta sai paljon julkisuutta, toiminta laajeni nopeasti ja mukaan tuli uusia nuoria, parhaimmillaan Oranssin postituslistalla oli yli 800 nuorta². Oranssi ry:n aktiivisin talonvaltauskausi kesti noin kaksi vuotta (1990-92), jonka jälkeen yhdistyksen toiminta keskittyi Helsinkiin. Aktiivisten määrän kasvaessa myös omien kokoontumistilojen tarve nousi esiin, nuorisotoimintaan haluttiin oma tila. Vuoden 1991 kesällä yhdistys valtasi Helsingin Meilahdesta taksimiesten vanhan huoltoaseman, ”Putkinotkon”. Oranssin toiminta jakautui kahteen osa-alueeseen, toiminta alkoi kehittyä asumistoiminnan lisäksi kulttuuri- ja nuorisotoimintaan. Oranssi ry:n toiminta vakiintui 1990-luvun aikana talonvaltausliikkeestä kansalaisjärjestöksi jonka toiminnan tarkoituksena on nuorten kulttuuri- ja kansalaistoiminnan tukeminen sekä nuorisoasuntojen ylläpitäminen. (Peipinen ym 1999, 16-18.)

2.2. Talonvaltauksen lyhyt oppimäärä

Talonvaltauksset ovat kuuluneet yhteiskunnallisten liikkeiden toimintarepertuaariin 1960-1970-luvulta lähtien (esim Rasimus 2006). Talonvaltaus on nuorten usein käyttämä kansalaistoiminnan muoto myös Suomessa. Taloja valtaamalla on pyritty vaikuttamaan mm. nuorten

¹ Oranssi penää elämiseen vaihtoehtoja. Helsingin Sanomat 4.5.1990.

² Oranssi ry toimintakertomus 1993. Oranssin arkisto.

asuntotilanteeseen, hankkimaan toiminta- ja harrastustiloja sekä puuttumaan vanhoja rakennuksia tuhoavaan kaavoituspolitiikkaan (Mikola 2008, 10). Valtauksista on yleisesti käytetty käsitettä talonvaltaus, rakennuksenvaltaus, asunnonvaltaus ja tilanvaltaus. Talonvaltauksella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa tyhjillään olevan tilan luvaton käyttöönottoa. Talonvaltauksessa valtaajilta puuttuu vallattavan tilan omistajan tai laillisen haltijan lupa ottaa rakennus tai tila käyttöön. (esim. Eronen 1991; Eronen 1999; Mikola 2008; Tuominen 2008.)

Talonvaltaus on monitahoinen ilmiö. Eurooppalaista talonvaltausliikettä tutkinut Hans Pruijtin (2004) mukaan monissa Euroopan kaupungeissa on pitkä omaehtoisen kaupunkikulttuurin perinne ja vallatuilla taloilla on ollut pysyvä merkitys vaihtoehtoisena asumis- ja elämänmuotona. Rakennuksia on vallattu myös kulttuurikäyttöön ja toiminnalla on ollut laajaa kaupunki- ja kulttuuripoliittista merkitystä (Lehtovuori, Hentilä & Bengs 2004, 8). Talonvaltausten yleisyyteen ja laajamittaisuuteen ovat vaikuttaneet eri maiden poliittiset, historialliset ja kulttuuriset seikat. Joissakin Euroopan maissa myös lainsäädäntö sallii tyhjillään olevien rakennusten tai asuntojen haltuunoton asumiskäyttöön. Suomessa talonvaltaus on laitonta toimintaa ja se kriminalisoitiin vuonna 1991 (esim. Eronen 1999).

Suomessa talonvaltausliikehdintä on saanut alkunsa muuta Eurooppaa myöhemmin ja ollut mittakaavaltaan vaatimattomampaa (Eronen 1999; Tuominen 2008). Talonvaltausliikkeen laajeneminen Suomeen ajoittuu yhteen 1970-80 -lukujen vaihteen ympäristöliikkeiden ja kaupunkikulttuurin murroksen kanssa (Rasmus 2006). Suomalaista talonvaltausliikettä ovat tutkineet mm. vuosien 1979-1991 talonvaltausliikettä tarkastellut Anne Eronen (1991), Oranssi ry:n vaiheita vuosina 1990-99 tutkinut Seppo Eronen (1999), Lepakkoluolan historiaa taltioinut Miska Rantanen (2000), asuntopolittista talonvaltausliike Freda 42:ta tutkinut Laura Tuominen (2008) sekä 2000-luvun talonvaltausliikettä tutkineet Elina Mikola (2008) ja Riina Simonen (2008). Lisäksi aiheesta on

ilmestynyt artikkeleita, tuoreimpana Leo Straniuksen ja Mikko Salasuon (2008) toimittama artikkelikokoelma ”Miksi squat ei antaudu”, joka tarjoaa monipuolisen sikermän näkökulmia lähinnä 2000-luvun talonvaltausliikehdintään. Suomalainen talonvaltausliikehdintä voidaan näiden tutkimusten pohjalta pääpiirteittäin jakaa kolmeen ajanjaksoon: ensimmäinen talonvaltausaalto 1979-1988, toinen talonvaltausaalto 1991-1999 ja kolmas talonvaltausaalto 2001-2008. Suomalainen talonvaltaustoiminta on yleisesti jaettu kolmeen tyyppiin: 1) toimitilavaltauksissa talo vallataan nuoriso- tai kulttuuritoimintaa varten, 2) asuntopoliittisissa valtauksissa tila halutaan asumiskäyttöön ja 3) suojeluvaltauksissa pyritään rakennuksen tai tilan suojelemiseen purku-uhalta (Eronen 1991; Eronen 1999).

Suomen talonvaltausliikehdintä alkoi vuonna 1979 Lepakon valtauksella³. Lepakon jälkeen talonvaltauksiset nousivat laajemmin julkisuuteen vuonna 1986, kun Fredrikinkatu 42:ssa sijainnut kiinteistö vallattiin ja syntyi asuntopoliittisiin valtauksiin keskittynyt Freda 42 (Tuominen 2008). Toiminta kesti pari vuotta. Talonvaltausliikehdintä sai jatkoa uuden sukupolven voimin 1990-luvun alussa kun perustettiin talonvaltausliikkeenä ja nuorten asunnontarvitsijoiden etujärjestönä toimintansa aloittanut Oranssi ry. Oranssi ry:tä pidetään Suomen pitkäikäisimpänä talonvaltausliikkeenä⁴ sen yhä jatkuvan toimintansa ansiosta. Oranssi ry jätti tilaa vuosituhannen alun uudelle talonvaltausliikehdinnälle, jonka seurauksena pääkaupunkiseudulla on vallattu toistakymmentä tyhjää rakennusta vuosina 2001-2007 (Mikola 2008; Tuominen 2008).

3. AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyöni perusaineisto koostuu Helsingin Sanomien digitaalisesta arkistosta kootusta Oranssi ry:n toimintakeskuksia käsittelevistä

³ Vuoden 1968 Vanhan ylioppilastalon valtausta ei talonvaltaustutkimuksessa lueta varsinaiseksi talonvaltauksiksi.

⁴ Tulkintaan Oranssi ry:stä Suomen pitkäikäisimpänä talonvaltausliikkeenä on syytä esittää varaus, sillä Oranssi ry ei ole vallannut taloja enää vuoden 2000 jälkeen.

sanomalehtiutisista vuosilta 1990-2007. Oranssi ry:n arkistosta ja henkilökohtaisesta arkistostani koottu materiaali täydentää tätä aineistoa. Arkistomateriaali koostuu kirjallisesta aineistosta (pöytäkirjat, tiedotteet, lehtiset, toimintakertomuksia- ja suunnitelmia ja tapahtumakalentereita) sekä digitaalisesta materiaalista (VHS-videonauha vuodelta 1993, jonka tarkka alkuperää en kyennyt jäljittämään sekä cd-julkaisu vuodelta 2004). Lisäksi aineistoa on täydennetty Helsingin kaupungin Nuorisosiainkeskuksen arkistosta kootuista nuorisolautakunnan Oranssi ry:tä käsittelevistä pöytäkirjoista ja esityslistoista. Monipuoliseen materiaaliin päädyin koska tutkimusaiheeni on yleisesityksen luomista melko tuntemattomasta ilmiöstä.

Oranssi ry:n ylläpitämistä nuorten toimintakeskuksista kertovaa kokonaisvaltaista tietoa on niukalti. Sanomalehtiartikkeleiden hankinta tapahtui internetin välityksellä (Helsingin Sanomien digitaalinen arkisto). Tämän arkiston käytön etuna aineistossa on se, että sen avulla on mahdollista saada melko selkeä kronologinen kuva Oranssin toimintakeskuksien synnystä ja ajankohdasta, aineisto kattaa koko tutkittavan ajanjakson. Helsingin kaupungin nuorisolautakunnan kirjallinen materiaali oli saatavissa viraston arkistosta Sörnäistenkadulta, sain luvan itsenäisesti käydä läpi arkistomateriaalia ja kopioida sitä tarpeellisin osin. Aineiston järjestin kronologiseen järjestykseen, jonka jälkeen materiaalin kattavuudesta saa yleiskäsityksen. Tavoitteenani on tarkastella aineistoa ja päästä aineiston ”yläpuolelle”, että voisin tehdä aineistosta myös mielekkäitä tulkintoja. Aineiston järjestäminen ja tarkastelu on jatkunut koko tutkimusprosessin ajan. Olen pyrkinyt löytämään aineistosta ns. avainartikkeleita ja dokumentteja joista olisi hyötyä tulkintojen tekemisessä.

Tutkimusaineiston jäsenitys perustuu myös tutkijan omiin kokemuksiin tutkimuskohteesta, joita olen käsitellyt tutkimustyöni johdannossa. Eskolan ja Suorannan (2005, 98-99) mukaan osallistuva havainnointi tarkoittaa aineiston keruutapaa, jossa tutkija tavalla tai toisella osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan. Tutkijan rooli havainnoitavassa yhteisössä voi olla monitahoinen.

Ääripäissä tutkija voi joko osallistua toimivana yksilönä aitoihin kenttätilanteisiin tai tehdä ulkopuolisena henkilönä havaintoja. Tutkijan rooli on usein jotain näiden kahden tyyppin väliltä. (emt. 98-99.) Tutkimustavassani on etnografisen tutkimuksen piirteitä. Eskolan ja Suorannan (2005, 105) mukaan etnografia on kokeilemalla oppimista. Etnografiassa tutkija elää tutkimassaan yhteisössä sen arkipäivää määrätyn pituisen ajan, tavoitteena on sisäistää yhteisön kulttuuri ja ajattelu- ja toimintatavat. Tutkijan oma aktiivisuus on etnografisen tutkimuksen lähtökohta. (emt. 105.) Osallistumiseni tutkimuskohteeni ”elämään” laajasti käsitettynä täyttää miltei kaksi vuosikymmentä. Tutkimuksessani minulla on ollut mahdollisuus hyödyntää henkilökohtaista kokemustani tutkimuskohteestani.

Tutkimustyöni aikana olen tarkistanut tietoja Oranssin toimintaan kyseisinä ajanjaksoina osallistuneilta aktiiveilta puhelinkeskustelujen ja mm. facebook-keskustelun avulla. Tutkimustyössäni hyödynnän Oranssin aikalaisaktiivien kokemuksia ja ns. hiljaista tietoa tutkimuskohteestani. Yleisesti hiljaisilla tiedolla tarkoitetaan intuitiivista, ei-sanallista tietämystä, joka karttuu ihmisille toiminnallisen kokemuksen kautta.⁵ Hiljaista tietoa on käytetty kasvavassa määrin esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan tutkimuksessa ja se on todettu tärkeäksi voimavaraksi kansalaislähtöisen yhteiskunnan rakentamisessa (Linturi 2004).

Suhteeni tutkimuskohteeseen on luotettava. Olen kertonut avoimesti tutkimussuunnitelmistani Oranssi ry:n aktiiveille ja työntekijöille. Yhdistyksen piirissä on suhtauduttu tutkimukseeni myönteisesti ja olen saanut luvan Oranssi ry:n arkistomateriaalin käyttöön. Yhdistyksessä pidetään mahdollisena sitä, että tutkimustani käytetään yhdistyksen tarpeisiin. Myös Helsingin kaupungin Nuorioasiainkeskuksessa arkistokäyntini herättivät uteliaisuutta tutkimustyötäni kohtaan.

⁵ Wikipedia: http://fi.wikipedia.org/wiki/Hiljainen_tieto (Viitattu 12.3.2009)

4. ORANSSI RY:N TOIMINTAKESKUKSET 1991-2007

4.1. Putkinotko 1991-94 - ”laitettiin niinku kahvila pystyyn ja sillee”

Keskiviikkona 23.5.1991 järjestettiin Lepakossa Oranssi ry:n Tyhjät talot täyteen -tukikonsertti. Satoja nuoria keränneen konsertin synnyttämässä tunnelmissa oli päätetty lähteä valtaamaan Helsingin Taksiautoilijat ry:n huoltoasema- ja toimistotaloa Meilahden Paciuksenkadulla. Rakennus oli määrätty purettavaksi tulevan Pikku-Huopalahden asuinalueen rakennustöiden tieltä. Yö oli lämmin ja tunnelmat vaikuttivat ilmeisen sopivilta nuorten kansalaistottelemattomuuteen. Lepakon pihamaalta matkasi yön tunteina taloa valtamaan n. 50 aktivistia⁶. Kavereita haettiin kotoa asti. Nuori talonvaltaaja muistelee: ”no mut tultiin yöllä hakeen, et lähe valtaamaan. Ei siin mitään, sit lähettiin”⁷. Oranssin aktivistit olivat käyneet katsastamassa rakennuksen aikaisemmin samana päivänä ja sisään rakennukseen päästiin avonaisesta ikkunasta. Aamulla ”Putkinotkon” pihalla oli jo paikallisradion liikkuva yksikkö ja Oranssin puheenjohtaja Niko Hjelt antoi sujuvasti haastatteluja medialle: ”Helsingistä puuttuu edelleen paikka nuorten omaehtoiselta toiminnalta. Tarkoitus on toimia tässä väliaikaisesti, ehkä puolitoista vuotta, Sinä aikana olisi mahdollisuus etsiä uusi pysyvämpi paikka”.⁸

Torstaina 24.5 aamupäivällä taloa oli ryhdytty heti aamusta nuorten toimesta siivoamaan: ”Aamulla sit me siivottiin, laitettiin niinku kahvila pystyyn ja sillee”⁹. Oranssin rauhalliseen toimintatapaan oltiin jo niin tottuneita että paikalla käyneet poliisit ja taksiautoilijat eivät puuttuneet talon valtaukseseen. Heti virkaajan alettua oli myös otettu yhteyttä kiinteistötoimesta vastaavaan apulaiskaupunginjohtaja Erkki Tuomiojaan. Tapaaminen valtaajien, talon

⁶ Oranssi valtasi itselleen toimintakeskuksen. Helsingin Sanomat 24.5.1991.

⁷ Videonauha vuodelta 1993. Nauhalla nuori talonvaltaaja muistelee Putkinotkon valtausta. Tekijä tuntematon. Oranssin arkisto.

⁸ Oranssi valtasi itselleen toimintakeskuksen. Helsingin Sanomat 24.5.1991.

⁹ Videonauha vuodelta 1993. Nauhalla nuori talonvaltaaja muistelee Putkinotkon valtausta. Tekijä tuntematon. Oranssin arkisto.

omistavan taksimiesten edustajan ja Tuomiojan välille oli sovittu samalle aamupäivälle kaupungintalolle. Helsingin Taksiautoilijat ry ilmoitti tapaamisessa antavansa mielellään talon nuorten käyttöön, tosin ehtona oli että taksimiesten yhdistykseltä poistetaan velvollisuus purkaa talo. Tuomioja suhtautui nuorten Oranssin nuorten pyrkimykseen suopeasti. Asia luvattiin viedä kaupunginhallituksen käsittelyyn ja talon siivoamista saatiin jatkaa. Maanantaina 24.6.1991 kaupunginhallitus päätti että Oranssi ry saa rakennuksen käyttöönsä joulukuun alkuun asti ilman vuokraa ja ehdolla että huolehtii kuluista itse. Purkuvelvoite jäi edelleen taksimiehille.

Rakennus oli kohtuullisessa kunnossa, taloon saatiin sähköt, vesiliittymä ja lämmitys palautettua helposti. Kesäkuulle tultaessa uuteen toimintakeskukseen oli jo perustettu nuorisokahvila keittiöineen, toimisto ja kokoustiloja, lehden toimitus sekä polkupyörien korjaushalli. Putkinotkon avajaisia vietettiin torstaina iltpäivällä 29.5.1991, avajaisseremoniassa leikattiin nauha ja pidettiin juhlapuhe. Kun paikalle kutsuttuja päättäjien edustajia ei paikalla näkynyt, Helsingin Sanomat katsoi asiakseen julkaista puheen¹⁰ numerossaan ”jotta päättäjät eivät pääsisi pälkähästä”¹¹:

”Arvoisa Juhlakansa. Tänään on suuri päivä. Tänään aloittaa toimintansa Helsingin ainoa nuorten vapaaseen ja omaehtoiseen toimintaan perustuva nuorten toimintakeskus: Putkinotko. Toistaiseksi talon kohtalo on avoin. Helsingin kaupunginhallitus päättää siitä kesäkuun kolmentena päivänä. Toteamme, että päättäessään tämän talon noususta tai tuhosta kaupunginhallitus ei pääte ainoastaan yhden rakennuksen tulevaisuudesta. Samalla kaupunginhallitus ottaa kantaa siihen, sallitaanko tässä kaupungissa vapaata ja omaehtoista nuorisotoimintaa. Helsinki on sosiaalisesti kuollut kaupunki. Se tarjoaa nuorilleen steriilejä nuorisotiloja, joiden kaikki toiminta on saneltu valmiiksi. Me haluamme tarjota tilaa terveelle nuorelle hulluudelle, jota yhteiskunnan innokkaasti rakentamat raamit ja lokeroinnit eivät rajoita.

¹⁰ Putkinotkon avajaispuheen kirjoitti ja sen piti Oranssi ry:n silloinen puheenjohtaja Niko Hjelt.

¹¹ Oranssi avasi Meilahdessa Putkinotkon kahvilan. Helsingin Sanomat 30.5.1991.

Tulevaisuus on avoin. Oranssi toivoo että Putkinotkon toimintakeskus on uuden, hyvinvoivan ja onnellisen kaupungin alku. Kunnioitetut juhluvieraat. Tervetuloa kahvila Putkinotkoon. Nauttikaa elämästä.”¹²

Rakennuksen kunnostus jatkui kesäkuun ajan. Varsinainen uutinen luettiin heinäkuun 13. päivän aamuna Helsingin Sanomista: Meilahden Putkinotkoon oli avattu ”rento ja kansainvälinen retkeilymaja, joka tuo tunnelmaltaan mieleen keskieurooppalaiset Youth Hostelit”¹³. Vaikutteita olikin ilmeisesti saatu nuorten omilta interreil -matkoilta. Oranssin Cafe & Sleep-In tarjosi 25 yöpaikkaa talon yläkerrassa. Alakerrassa toimi kahvila, joka oli auki aamuseitsemästä yömyöhään. Vanhoja polkupyöriä alettiin kunnostaa omalla verstaalla reppumatkaajien käyttöön. Retkeilymajan kerrossängyt oli saatu lahjoituksena Hangosta sijaitsevasta vanhasta hotellista.

Uutta toimintakeskusta pyöritettiin parin-kolmenkymmenen noin 13-20 vuotiaan vapaaehtoisen voimin.¹⁴ Oranssin retkeilymajasta toivottiin kansainvälistä tapaamispaikkaa nuorille reilaajille: ”Asiakkaita on alkanut tulla sanan levitessä. Monet ovat saapuneet myöhään yöllä, kun muut retkeilymajat ovat menneet kiinni. Täällä yöpuneet ulkomaalaiset ovat suurimmaksi olleet interreilaajia, Joitakin ruotsalaisia perheitä ja keski-ikäisiä pariskuntiakin on käynyt”¹⁵. Toisin kuin muihin retkeilymajoihin sisään pääsi läpi vuorokauden.¹⁶ ”Tämä on vaatimaton peruspaikka, mutta hintatasoon ja sijaintiin nähden hyvä ja viihtyisä. Tulin Suomeen junalla Kiinan ja Neuvostoliiton kautta (...) Helsinki tuntuu piristävältä Moskovan jälkeen”, kuvailee nuori interreilaaja Australiasta.¹⁷

Kahtena kesänä toiminut retkeilymaja osoittautui Oranssille myös taloudellisesti kannattavaksi toiminnaksi, tuloilla kyettiin kattamaan talon käyttökustannukset,

¹² Oranssi avasi Meilahdessa Putkinotkon kahvilan. Helsingin Sanomat 30.5.1991.

¹³ Oranssin retkeilymajaan pääsee ympäri vuorokauden. Helsingin Sanomat 13.7.1991.

¹⁴ Facebook-keskustelu Oranssi ry:n Facebook-sivulla. Vesa Peipinen. (Viitattu 25.3.2009)

¹⁵ Oranssin retkeilymajaan pääsee ympäri vuorokauden. Helsingin Sanomat 13.7.1991.

¹⁶ Taxichaufföres servicestation förvandlades till ungdomshotell. Hufvudstadsbladet 2.7.1991.

¹⁷ Australialaisen Anguksen matkabudjetti on tiukoilla. Helsingin Sanomat 13.7.1991.

joita olikin yllättävän paljon. Helsingin kaupungin nuorisolautakunta myönsi Oranssi ry:lle 8500mk:n yleisavustuksen, avustuksen niukkuudesta ja niiden jakoperusteista nousi keskustelua myös julkisuudessa¹⁸. Syksyllä 1991 kiinteistölautakunta päätti, että talo saa jatkaa toimintaansa toistaiseksi. Putkinotkon kahvilasta tuli alaikäisten oranssinuorien hengailupaikka, kotona käytiin kesäaikaan lähinnä vaihtamassa sukkaa, josta tuli yhdistykselle myös palautetta hämmentyneiltä vanhemmilta, jonka jälkeen kahvilan aukioloaika jonkun verran rajoitettiin.

Talossa noudatettiin Oranssin talonvaltauksista tuttua päihteetöntä linjaa, joka oli osoittautunut toimivaksi: se karsi nopeasti joukosta ne joita talo ja sen toiminta itsessään ei kiinnostanut. Kahvilaa sisustettiin mm. Lepakosta saaduilla kahvilapöydillä ja Kaapelitehtaalla esitetyn West Side Storyn lavasteilla. Lahjoituksena saatu jukebox viritettiin toimimaan kymmenen pennin kolikoilla ja siihen sai tuoda omia levyjä. Flippereitä mahtui eteisaulaan parhaimmillaan kolme kappaletta. Kahvilassa järjestettiin teemailtoja, mm. viikoittainen reggaekahvila, tuoreen Jurassic Park -elokuvan innoittamia teemailtoja, pienimuotoisia teatteriesityksiä ja elokuvailtoja. Putkinotkon kahvilan akustisissa tiistai-illoissa nähtiin esiintyjinä ja kahvipalkalla nuorten pyrkimyksiä tukemassa mm. M.A. Numminen, Melrose, Kalevankadun laulava talonmies Sepi Kumpulainen, kitaraa soittava mies Tiksa, Sir Elwoodin Juha Lehti ja Pelle Miljoona. Talon ”omia” esiintyjä olivat mm. Joel Melasniemen ja Ville Valon Donits Osmo Experience, Chibunga, Pikku Kukka tai muut improvisoidut musiikkipläjäykset.

Oranssi ry:n ja VVA ry:n järjestämää Asunnottomien päivää vietettiin Putkinotkossa 21.12.1991: ”Moni tulijoista oli nukkunut yönsä asuntolassa tai taivasalla, ja hernekeitto, kahvi ja paakelsit tekivät kauppansa”¹⁹. Ovensuussa nähtiin myös ”pipopäinen vanha mies” Pena, joka nukkui yönsä Meilahden

¹⁸ Poliittiset nuorisojärjestötö veivät taas leijonanosan nuorisolautakunnan avustuksista. Helsingin Sanomat 31.5.1991.

¹⁹ Asunnottomien päivää vietettiin ”Putkinotkossa”. Pena nukkui taas yönsä ulkona. Helsingin Sanomat 21.12.1991.

metsissä monien muiden asunnottomien tavoin. Putkinotkon kahvila tarjosi ympäristön asunnottomille satunnaista aamuista lämmittelypaikkaa ja kuumaa kahvia kylmien öiden jälkeen. Talon säteili toimintaa myös muualle kaupunkiin: iltpäivällä 25.8.1992 parhaaseen ruuhka-aikaan oranssihaalarisia nuoria kaupunkikommandoja nähtiin kiipeilemässä Tennispalatsin katolla ja laskevan sieltä banderollin jossa vaadittiin ”Tennispalatsista kulttuuritilaa”²⁰. Kadulla jaettiin talon purkamista vastustavia lehtisiä.

Putkinotkon toiminta jatkui vuoden 1993 kevääseen asti. Talon loppu oli kuitenkin jo hämmöttämässä Pikku-Huopalahden rakennustöiden alkaessa, talon tekniikkakin reistaili kovan käytön jäljiltä. Nuoriso otti purettavasta rakennuksesta vielä ilon irti, rakennuksessa järjestettiin riehakkaita läksiäisjuhlia. Teknomusiikki edusti 90-luvun alussa uutta nuorten alakulttuuria, yläkerran seiniä purettiin kun tarvittiin lisää tilaa tanssivalle nuorisolle, seinät tärisivät bassokaappien koon kasvaessa ja desibelien lisääntyessä, värivalot valaisivat taloa sykkivän rytmin tahdissa ohikulkevien autoilijoiden ihmetykseksi. Toukokuun lopussa 1993 rakennus lopulta tyhjennettiin ja purettiin.

4.2. Skatta 1994-2002 – ”Linnankadun Tavastia”

Yhdistys jäi ilman omia tiloja, mutta hyvin alkanutta nuorisotalotoimintaa haluttiin jatkaa. Ryhdyttiin etsimään uusia tiloja ja toimintataktiikoita hiottiin, Putkinotkoon kertynyt kalusto oli varastoitu Kumpulän asuinyhteisön kellariin. Oranssi ry oli keväällä ennen Putkinotkon purkamista tehnyt kaupungille vuokratarjouksen Katajanokalla sijaitsevasta lakkautusuhan alla olevasta nuorisotilasta. Linnankadun nuorisotilana toimivaa entistä satamarakennusta oltiin lakkauttamassa säästösyistä, taloa pidettiin myös epäkäytännöllisenä nuorisotoimintaan²¹. Oranssi ry tarjoutui jatkamaan nuorisotilan toimintaa, mutta kaupungin kiinteistötoimen suunnitelmat tilan käytöstä olivat kuitenkin toiset.

²⁰ Nuoret koristivat ja puolustivat Tennispalatsia. Helsingin Sanomat 26.8.1992.

²¹ Nuorisolautakunnan esityslista 4.3.1993.

Oranssi ry valtasi talon maanantaina iltapäivällä 30.8.1993. Taloon oli saatu jollain kepulikonsteilla avaimet ja ikkuna oltiin käyty avaamassa hyvissä ajoin ennen valtausta. Media oli houkuteltu paikalle faxilla ja nuorten vaatimukset menivät suorana lähetyksenä iltapäivän radioaalloille: taloon haluttiin perustaa uusi nuorten toimintakeskus.

Oranssilaiset olivat käännteissään nopeita: jo valtauspäivänä kalusteita kannettiin sisään ja tiistaina talossa avattiin nuorisokahvila. Intoa eivät häirinneet edes kaupungin kiinteistötoimen virkamiehet, jotka kävivät tiistaiaamuna kehottamassa nuoria poistumaan. Nuorisoasiankeskuksen virkamiehet tukivat valtausta varovaisesti, kehittämispäällikkö Kari Naalisvaara kertoi medialle olevansa iloinen, jos Oranssi saisi jäädä entiseen nuorisotaloon: ”Merikasarminkatu 3:ssa on kaupungin puolesta aika paljon toimintaa varhaisnuorille, olisi hyvä asia, jos Oranssi ottaisi hoitoonsa muut nuoret”²². Linnankadun vuokraajasta väännettiin kättä seuraavat kuukaudet. Asiaa käsiteltiin sekä nuorisolautakunnassa että kiinteistölautakunnassa. Oranssille tarjottiin vaihtoehtoisia tiloja mm. Tennispalatsista, Katajanokan tiloista päätettiin kuitenkin pitää kiinni, talon remontointi oli jo aloitettu ja nuoriso oli kiintynyt taloonsa.

Nuorisotoimen virkamiehet tukivat valtausta ja pitivät nuorisotalon toiminnan jatkumista Oranssin voimin kannatettavana. Nuorisolautakunta myönsi nuorisotalohankkeelle vuokra-avustusta 18.10.1993 ehdolla että kiinteistölautakunta vuokraa tilat Oranssille. Kiinteistölautakunta päätti vuokrauksesta äänestyksen jälkeen, asia alistettiin kaupunginhallitukselle jossa syntyi lopullinen päätös 19.12.1993.²³ Päättäjien pähkällessä talon toiminta ja kunnostus olivat jo täydessä vauhdissa. Nuhjuinen nuorisotila sai uuden ilmeen ja kirkkaat värit seinilleen. Entinen nuorisotilan verstaas muuttui näyttämöksi ja klubitilaksi, yläkertaan kunnostettiin toimistot ja treenitila, kahvilaa kalustettiin ja sinne avattiin uusi sisäänkäynti. Ensimmäinen tapahtuma oli lokakuussa

²² Oranssi avasi kahvilan Katajanokan Lighthouseessa. Helsingin Sanomat 1.9.1993.

²³ Oranssi Katajanokan nuorisotalon vuokraajaksi. Helsingin Sanomat 21.12.1993.

järjestetty Lowbudget -lyhytelokuvafestivaali. Taloon oli saatu työharjoitteluun myös oma kulttuurisihteeri ja perustettiin Teatterilaitos -niminen teatteriryhmä. Asianmukainen valo- ja äänitekniikka saatiin hankittua saliin Opetusministeriön myöntämällä 50.000 mk:n avustuksella.

Skattan toimintakeskuksessa vietettiin avajaisia keskiviikkona 13.4.1994²⁴, jossa mm. esiintyi Teatterilaitoksen näyttelijöistä koottu kuoro, näytettiin lyhytelokuvia ja pidettiin avajaispuhe.²⁵ Elo Skattalla ei sujunut aluksi ongelmitta. Talon liepeillä hengaili ns. Skattan jengi, orastava nuoriso-ongelma oli Oranssin aktiivien ratkaistavana. Porukkaa integroitiin talon toimintaan vaihtelevalla menestyksellä mm. järjestämällä näille nuorille omia elokuva- ja kahvilailtoja. Skattan jengin vaiheet ovat tulleet tutuksi Jarmo Lampelan esikoisohjauksesta *Sairaan kaunis maailma*²⁶. Lampela oli tuttu vieras Oranssin kahvilassa elokuvansa käsikirjoitusvaiheessa. Elokuva kuvattiin suurelta osin Oranssin ja Katajanokan maisemissa, osa elokuvan esikuvina olleista nuorista myös näytteli erilaisissa rooleissa itse elokuvassa.

Putkinotkosta poiketen talosta maksettiin säännöllistä vuokraa. Nuorisolautakunnan suhtautuminen Oranssi ry:n hankkeeseen muuttui varauksellisemmaksi toiminnan avustustarpeen myötä, esimerkiksi 17.2.1994 nuorisolautakunta kokoontui ylimääräiseen kokoukseen, jossa päätös Oranssi ry:n avustamisesta syntyi äänestyksessä.²⁷ Skattan toimintakeskus sai luvan jatkaa toistaiseksi. Bändi-illat laajenivat säännölliseksi klubitoiminnaksi: ”Helsingin keskusta on elävän musiikin osalta alle 18-vuotialle talvikaudella antoisa kuin Saharan autiomaan. Keväästä asti Katajanokalla toiminut

²⁴ Oranssin nuorisotalo avattiin Katajanokalla. Helsingin Sanomat 14.4.1994.

²⁵ Avajaispuheen piti kansanedustaja Pekka Haavisto. Avajaispuhetta ei tämän tutkimuksen aikana löydetty.

²⁶ *Sairaan kaunis maailma* on vuonna 1997 valmistunut suomalainen draamaelokuva jonka on ohjannut Jarmo Lampela ja tuottanut Lasihelmifilmi Oy. Elokuva on palkittu kolmella Jussipatsaalla. Elokuva on elävä ja värikäs kuvaus kolmesta nuoresta: Ippestä, Papusta ja Miasta ja muutamasta kesäisestä päivästä Helsingissä. *Sairaan kaunis maailma* kertoo kolmikon ystävydestä, vapaudesta ja vastuusta, kun he yrittävät selvittää huumekekeilujen aiheuttamista ongelmista. Lähde: Lasihelmifilmi Oy

²⁷ Nuorisolautakunta esityslista 17.2.1994.

Oranssiklubi täyttää aukkoa vielä marraskuuhun asti”.²⁸ Oranssiklubin lavalla nähtiin jo talon ensimmäisenä toimintavuotena kymmeniä aloittelevia bändejä, mm. klubin yleisöennätyksiä tehtaillut Rasmus -niminen nuoriso-orkesteri Suutarilasta ja Zen Café²⁹. ”Linnankadun Tavastian” musiikkityylit vaihtelivat 1990-luvun mittaan vaihtuvien vapaaehtoisten klubi-isäntiensä mieltymysten mukana kokeellisesta progehäröilystä punkiin, hardcoreen, hiphopiin ja teknoon. Tiloissa koulutettiin nuoria sähköä ja äänen ihmeelliseen maailmaan: ”Täällä on rento mutta tarkoituksenmukainen meininki”, kuvaili ”roudarin oppipoika” tunnelmaa³⁰.

Oranssiklubi tarjosi esiintymisareenan helsinkiläisille nuorille bändeille sekä ikärajattoman ja päihteettömän rockklubin nuorelle yleisölle³¹. Toiminnalle huomattiin olevan tilausta ja siitä tuli nopeasti vakiintunut osa Skattan toimintaa. Klubin maineen levitessä bändejä tuli ympäri Suomea. 90-luvun mittaan esiintyjäkaarti alkoi myös kansainvälistyä, Oranssiklubista tuli osa eurooppalaista nuorten alakulttuuri- ja vaihtoehtoklubien verkostoa ja ”skeneä”. Ulkomaisia vieraita nähtiin mm. USA:sta, Etelä-Amerikasta, Australiasta, Uudesta Seelannista ja Islannista. Nimekkäimpiä ulkomaisia vaihtoehtomusiikin edustajia olivat mm. God Is My Co-Pilot, Shellac ja The Ex³². Aloittelevien nuorisobändien joukossa vilahteli sellaisia nimiä kuin Apulanta, Tehosekoitin ja Ultra Bra. Taloon vakiintuikin tapa vaatia ilmaiseksi sisään pyrkivien levy-yhtiöiden edustajilta tuplahinta. Talosta maineeseen nousseita bändejä kävi mielellään myöhemminkin kotiklubilla, klubin 5-vuotisiltamissa esiintyivät mm. The Rasmus ja Kwan.

”Klubivuosi 2000 oli kiireinen, mutta antoisa. Yleisökeskiarvo oli yli viidenkymmenen. Osaltaan tätä nostivat monet loppunmyydyt klubit. Näitä olivat erityisesti hieman isommat bändit (Freak-ed, Endstand, Damet,

²⁸ Oranssiklubilla rock on nuorta. Helsingin Sanomat 13.10.1995.

²⁹ Teja Kotilainen. Puhelinkeskustelu 5.4.2009. Vesa Peipinen

³⁰ Täällä on rento mutta tarkoituksenmukainen meininki. Helsingin Sanomat 14.6.1995.

³¹ Oranssi ry toimintakertomus 1998. Oranssin arkisto.

³² Oranssiklubin arkisto. <http://www.oranssi.net/klubi/arkistot.phtml>

Kwan) ja ulkomaiset esiintyjät (Good Clean Fun). Myös erilaiset teemaillat, kuten punk, hc ja hip hop, olivat suosittuja. Klubille tuli myös paljon uusia kasvoja vapaaehtoistyöntekijöiksi, jotka toivotettiin lämpimästi tervetulleiksi. Tärkeintähän on hyvä meininki ja että rokki raikaa vuodesta toiseen!”³³

Suosittuja klubitapahtumia olivat esimerkiksi Apina ja Gorilla -klubit, joissa harrastettiin mm. ongintaa ja munkinpaistoa, erikoisen musiikin Kaukana väijyy ystäviä -festivaalit ja Potlach -tapahtumat sekä erilaiset tukikonsertit. Elävän musiikin säätiö Elmu myönsi vuonna 2000 Oranssi ry:lle 20.000 tuhannen markan tunnustuspalkinnon, perusteena oli: ”Oranssi ry:n vetämä Oranssiklubi on pääkaupunkiseudun merkittävin pienten, nousevien ja vielä täysin riippumattomien bändien kohtaustaikka”.³⁴ Harrastajateatteritoiminnasta tuli tärkeä osa toimintaa. Keväällä 1994 perustettiin Oranssi ry:n oma teatteriryhmä Reipas Irma, toiminnan tarkoituksena oli tarjota ”kaikenikäisille estraditaiteen harrastajille monipuolista toimintaa musiikin, tanssin ja näyttelemissä parissa”³⁵. Oranssin näyttämö tarjosi esiintymis- ja harjoitustilaa tilaa myös muille harrastajateatteriporukoille ja nuorten ryhmille ³⁶. Muita suosittuja toimintoja olivat mm. vegaanikokkerho Meijän Keittiö, joka piti kattilat kuumana aina tiistaisin, ja nuoriso sai herkullista kasvisruokaa omakustannehintaan.

Ajatus kulttuurivaihdosta Helsingin ja Pietarin välillä syntyi venäläistaustaisen oranssiaktiivin ideasta. Ensimmäinen kulttuurimatka Pietariin tehtiin keväällä 1995, kun täysi bussilastillinen oranssinuoria matkasi kohti naapurikaupunkia. Mukana oli pari nuorta yhtyettä mm. Rasmus ja Sissy Spacek. Oranssi heittäytyi innolla mukaan idän kulttuurivaihtoon, Venäjällä elettiin kulttuurisen avautumisen aikaa³⁷. Yhdessä pietarilaisten nuorten muusikoiden kanssa

³³ Oranssiklubin arkisto. <http://www.oranssi.net/klubi/arkistot.phtml>

³⁴ Elmu palkitsi Kaupunginteatterin 10 markan palkinnolla. Helsingin Sanomat 28.10.2000

³⁵ Oranssi ry:n internet-sivut www.oranssi.net

³⁶ Oranssi ry:n internet-sivut www.oranssi.net

³⁷ Haloo Pietari täällä Helsinki! Luontevat kansalaiskontaktit heräilevät hiljalleen. Helsingin Sanomat 3.8.1998.

järjestettiin konsertteja ja tapahtumia paikallisilla vaihtoehtoklubeilla kuten Fishfabrique ja pietarilaisten nuorten muusikoiden suosimalla Moloko-klubilla tai vallatussa vanhassa polkupyörätehtaassa Vasilin saarella³⁸. Oranssi ry:n masinoima kulttuurivaihto näkyi elävänä nuorisokulttuurien kohtaamisena Helsingin ja Pietarin välillä.³⁹ Yleisradion A-bros -ajankohtaisohjelma nimitti toimintaa osuvasti ”rikkaruohotason” kulttuurivaihdoksi⁴⁰. Toiminta sai laajemmat mittasuhteet kun vuonna 1997 aloitettiin Ulkoministeriön rahoittama Zavod! -nuorten kulttuurivaihtohanke⁴¹ ja vuosina 2000-2002 toiminut Klub Sputnik-hanke.⁴² Oranssin kulttuurivaihto laajempaan toimintaan sai näyttävän päätöksen tammikuussa 2003 loppuunmyydyssä Leningrad-yhtyeen konsertissa Helsingin Tavastia-klubilla, jossa julkistettiin Klub Sputnik cd-kokoelma ja juhlakirjanen. ”Klub Sputnik is coming back to Earth”, kirjoitti St Petersburg Times ⁴³.

Oranssi ry jatkoi toimintaa vanhojen rakennusten puolesta. Elokuussa 1998 Tehtaankadun viimeisen puutalokorttelin suojelupyrkimyksiä tuki mm. Aki Kaurismäki lahjoittamalla Oranssi ry:lle 10.000 mk⁴⁴. Rakennukset kuitenkin purettiin juhannuksena 1998. Oranssi ry oli aktiivinen Makasiinien suojeluliikkeessä vuosina 1999-2002.⁴⁵ Yhteistyössä nuorten arkkitehtien kanssa tehtiin suunnitelma Makasiinien kunnostamisesta kansalaistoimintaan ja kaupunkulttuurin käyttöön.⁴⁶

Täyttyvä toimintakalenteri edellytti järjestelyjä toiminnan organisoimiseksi, resurssit olivat pienet ja toiminta perustui vapaaehtoistyöhön. Talossa vakiintui

³⁸ Vanhasta polkupyörätehtasta nuorten toimintakeskus. Artikkelin Vesa Peipinen. Nuorisotyölehti 1999.

³⁹ Pietarilainen rock nousee maihin. Helsingin Sanomat 26.3.2000

⁴⁰ Rikkaruohotason kulttuurivaihtoa (1998). Ohjaus Kimmo Helistö. A-bros YLE TV1 Ajankohtaistoimitus.

⁴¹ Zavod! (suom.tehdas) -kulttuurivaihtohankkeen tavoitteena oli tukea tukea Vasilin saarella sijaitsevan vanhan polkupyörätehtaan kunnostamista nuorten toimintakeskukseksi. Tehdas toimi vuosina 1996-2001.

⁴² Klub Sputnik oli Helsingissä ja Pietarissa eri tiloissa toimiva säännöllinen klubi, jossa esiintyivät pietarilaiset ja helsinkiläiset yhtyeet.

⁴³ Klub Sputnik is coming back to earth. St Petersburg Times 15.12.2003.

⁴⁴ Aki Kaurismäki tukee Tehtaankadun puutalojen suojelua. Helsingin Sanomat 27.10.1997.

⁴⁵ Helsingin kaupunginvaltuusto päätti VR Makasiinien purkamisesta vuonna 2002.

⁴⁶ Makasiinit 2002. Arkkitehtitoimisto Livady, Oranssi ry. Verkkojulkaisu www.livady.fi/makasiinit.

tapa säännöllisistä toimintaryhmien kokouksia, joissa suunniteltiin toimintaa ja talon ylläpitoa. Talossa toimivien ryhmien vastuuhenkilöillä oli omat avaimet ja kaikki ryhmät osaltaan vastasivat tilojen valvonnasta ja kunnossapidosta. Maanantai oli yleinen siivouspäivä. Vuodesta 2000 lähtien yhdistyksen rahoitus alkoi vakiintua ja avustumäärien noustessa aloitettiin mm. oppisopimuskoulutus omien työntekijöiden kouluttamiseksi sekä toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Oppisopimuskoulutukseen valittiin kaksi nuorta työtöntä talon aktiivia. Kävijämäärät kasvoivat ja rosoiselle omaehtoisuudelle syntyi uutta tilausta, kun 20 vuotta kulttuurikeskuksena toiminut Lepakko purettiin vuonna 2001 ja toiminta siirtyi uusiin tiloihin.

Toimintakeskus Skatta oli jatkuvan purku-uhan alla. Sopimus oli voimassa vuoden kerrallaan, toiminta jatkui kuitenkin vuoteen 2003 asti, yhtäjaksoisesti kahdeksan vuotta. Viimeisenä talvena saatiin lisätilaa samasta rakennuksesta kaupungin rakennusviraston kalustehallin siirtyessä uusiin tiloihin, alan yrityksen sponsorpoimana skeittarit rakensivat tilaan pikavauhtia sisäskeittihallin rampeineen, klubitoiminnallekin saatiin lisätilaa ja uusi sisäänkäynti purkamalla seinään aukko. Helmikuussa 2003 kaupunki ilmoitti rakennuksen lopullisesta purkamisesta alueen asuntorakentamisen tieltä⁴⁷. Launtaina 29.4.2003 murisivat Oranssin Skattalla kitarat viimeisen kerran. Sohvat vietiin kuitenkin kaiken varalta varastoon. ”Emme ole sidoksissa tähän kiinteistöön. Mutta toiminnan jatkuminen ei ole mahdollista, jos uusia tiloja ei löydy”, lausui Oranssi ry:n puheenjohtaja Timo Riitamaa⁴⁸.

”Oranssi ry:n nuorisotalosta on muodostunut vakiintunut osa Helsingin nuorisota ja kulttuuritoimintaa ja se on tuonut oman värikkään lisänsä kaupungin nuorisotaloverkostoon. Varsinkin viikonloppuisin suositut klubi-illat ovat tarjonneet monelle nuorelle mielekkään päihteettömän vapaa-ajanviettopaikan keskustan tuntumassa. Oranssin nuorisotalon toiminta edustaa juuri sitä omaehtoisuuteen, yhteisöllisyyteen ja kansainvälisyyteen perustuvaa elävää ja

⁴⁷ Oranssi ry:n nuorisotalo puretaan. Oranssi ry lehdistötiedote 17.2.2003. Oranssin arkisto.

⁴⁸ Oranssi-yhdistyksen nuorisotalo Katajanokalla puretaan pois. Helsingin Sanomat 16.2.2003.

*ennenkaikkea kustannuksiltaan kohtuullista nuorisotoimintaa ja kaupunkikulttuuria jota juhlapuheissa mielellään peräänkuulutetaan*⁴⁹

4.3. Hertsiga 2003-2007 - ”rokki soi Oranssilla jälleen”

Oranssi ry vuokrasi vanhan kahvilatilan Pengerkadulla väliaikaisiksi toimistotiloiksi Pengerkadulta. Pienimuotoinen klubi- ja teatteritoiminta jatkui mm. Harjun nuorisotalossa Kalliossa. Hiljaiselo ei jatkunut pitkään, joulukuussa 2003 Oranssi ry vuokrasi Helsingin kaupungilta tyhjilleen jääneen päiväkodin Herttoniemen vanhasta ostoskeskuksesta. Oranssi ry ei kuitenkaan vallannut tilaa vaikka Helsingin Sanomat näin uutisoi⁵⁰. Talo oli vallattu uuden talonvaltaajasukupolven toimesta, nuoret kuitenkin näyttävän poliisioperaation seurauksena kannettiin ulos. Tosin uloskannettujen ja Itäkeskuksen putkaan vietyjen joukossa Herttoniemen valtauksessa oli myös Oranssi ry:n aktiiveja⁵¹. Helsingin kaupunki tarjosi Herttoniemen tilaa vuokrattavaksi Oranssi ry:lle, joka otti tarjouksen vastaan ja ryhtyi kunnostamaan tilaan uutta toimintakeskusta. Seinät saivat uuden värin, väliseiniä purettiin ja tilaa kunnostettiin. Kolme kuukautta kestäneen remontin aikana tilaan valmistui klubitila ja näyttämö, nuorisokahvila ja tilava keittiö. Talon avajaisia vietettiin maaliskuussa 2004 ja ”rokki soi Oranssilla jälleen”⁵².

”Hertsigan tilat jatkavat Oranssin edellisten Skattan tilojen tapaan nuorten vilkkaana kohtaamispaikkana. Hertsiga tarjoaa tukea ja tiloja sekä harjoitus- ja esiintymismahdollisuuksia nuorten erilaisille omaehtoisille kulttuuri- ym. toimintaryhmille. Oranssi-klubi on nuorten ikärajan ja päihteen musiiikkiclubi, jossa nuorten yhtyeet pääsevät esiintymään. Klubi on myös luonteva vapaa-ajanviettopaikka hyvien kulkuyhteyksien tuntumassa. Klubi-iltoja järjestetään

⁴⁹ Lehdistötiedote 10.2.2003. Oranssin arkisto.

⁵⁰ Oranssi avasi uuden nuorisotilan. Helsingin Sanomat 13.3.2004.

⁵¹ Oranssi ry:n puheenjohtaja Timo Riitamaa ja toiminnanjohtaja Vesa Peipinen olivat pidätettyjen joukossa. Kyse oli huonosta tuurista, heidän tavoitteenaan oli neuvotteluyhteyden aikaansaaminen valtaajien ja kaupungin välille.

⁵² Rokki soi Oranssilla jälleen. Oranssi ry lehdistötiedote 11.3.2004. Oranssin arkisto.

pääasiassa perjantai- ja lauantai-iltaisina. Nuorisokahvilaa pidetään auki vapaaehtoisten venymisen mukaan. ”Tilat on suunniteltu joustaviksi ja muuntuviksi, lastenkekkeripaikasta hardcorepunkkiin.” – toteaa Riitamaa⁵³

Oranssi ry:n toimintakeskuksen siirtyminen Itä-Helsinkiin yhteen kaupungin vilkkaimman metroaseman kupeeseen näkyi pian toiminnassa. Uusia nuoria tuli tutustumaan taloon, toiminta lähti vilkkasti käyntiin. Maahanmuuttajanuorten määrän alkoi kasvaa ja kahvilasta muodostui nopeasti nuorten monikulttuurinen kohtauspaikka. Kahvilan kävijöistä enemmistö oli maahanmuuttajataustaisia nuoria Itä-Helsingistä. Hertsigan metroaseman läheisyydellä oli myös Oranssia ”työllistävä” vaikutus. Metroaseman seutuvilla kokoontuvalle 13-15 vuotiaiden nuorten porukalla oli langetettu porttikielto paikalliseen nuorisotilaan. Nuorille piti saada jotain tekemistä ja vuonna 2005 Oranssin tiloissa alkoi näille nuorille suunnattu elokuvakerho. Paikallisen asukkaan ideoima hanke sai nimekseen Kafe Respekt⁵⁴. Elokuvakerholle hankittiin kamera ja muuta kalustoa nuorisotoimen tuella. Elokuvakerhossa harjoiteltiin näyttelemistä, käsikirjoittamista ja kameran käyttöä sekä ideoitiin omia lyhytelokuvia. Vuonna 2005 elokuvakerho teki Yleisradion tuottaman dokumentin MITÄ?⁵⁵. Syksyllä 2006 Oranssin tiloihin perustettiin pieni ääni- ja kuvastudio Respekt -nuorten käyttöön. Respekt-ryhmä järjesti omia kahvila- ja musiikki-iltoja sekä mm. pari nuorille suunnattua ikäajatonta diskoiltaa. Respekt-toiminnassa oli mukana noin 30-40 nuorta. Oranssin yllätykseksi vastaavaa toimintaa löytyi myös Tukholmasta, ja miltei samalla nimellä ja sisällöllä: Tukholman Rinkebyn lähiössä sijaitseva Kafe Respekt on maahanmuuttajanuorten ylläpitämä omaehtoinen nuorisokahvila, jossa käytiin myös vierailulla ja luotiin kulttuurisuhteita.

Toimintakeskus Hertsigan tapahtumista ja kävijämääriä on myös dokumentoitu.

⁵³ Rokki soi Oranssilla jälleen. Lehdistötiedote 11.3.2004. Oranssin arkisto.

⁵⁴ Nuorisotyölehti 2/1999. Oranssin arkisto.

⁵⁵ MITÄ?. Ohjaus Sami Laitinen. YLE TV1 Basaari 2005. Oranssin Respekt -elokuvakerhon nuorten toteuttama dokumentti, jonka taustalla oli Helsingin Haagassa tapahtunut väkivallanteko. Nuoret kertovat oman näkökulmansa tapahtumiin ja haastattelevat mm. median edustajia.

Esimerkiksi vuoden 2006 aikana tiloissa oli toimintaa seuraavasti⁵⁶:

Tiloissa oli 20.299 käyntikertaa

42 klubi-iltaa (Oranssiklubi), joissa esiintyi 117 yhtyettä.

12 säännöllisesti kokoontuvaa nuorten toimintaryhmää

5 säännöllisesti toimivaa harrastajateatteriryhmää, joilla oli 7 teatteriensi-iltaa ja 45 esityspäivää sekä 119 harjoituskertaa

Oranssin kahvila oli auki 160 päivänä

Tiloissa järjestettiin 152 yleisötapahtumaa (klubit jne)

Oranssin toimintakeskusten rahoitus perustui edelleen vuosittain erikseen nuorisolautakunnan myöntämään projektiavustukseen. Vuonna 2006 toimintakeskus Hertsigan rahoitus muuttui Oranssi ry:n ja Helsingin kaupungin Nuorisoasiainkeskuksen väliseksi kumppanuussopimukseksi, jossa määriteltiin samalla toiminnan reunaehdot. Kumppanuussopimuksen myötä Oranssi ry:n nuorisotoiminnan suhde Helsingin kaupunkiin vakiintui. Tämä ei kuitenkaan estänyt kaupungin kiinteistötoimea häätämystä Oranssi ry:tä toimintakeskusta Hertsigasta syksyllä 2007. Toimintaan saatiin lisääaikaa vuoden loppuun. Toiminta loppui 31.12.2007 ja Herttoniemen vanha ostari purettiin asuntorakentamisen tieltä.

”Ystävät ja kylänväki! Oranssi ry:n nuorten toimintakeskus Hertsiga lopettaa toimintansa vuoden vaihteessa. Toiminta alkoi vuonna 2004 kun Oranssi ry. vuokrasi nuorten valtaaman tilan Helsingin kaupungilta. Neljän toimintavuoden aikana Hertsiga on ollut kaupungin vilkkaimpia ja monipuolisimpia nuorten toimintakeskuksia. Tiloissa on nähty 168 ikärajatonta klubi-iltaa, joissa on esiintynyt n. 462 bändiä, koettu 32 teatteriensi-iltaa, välitetty ja kunnostettu nuorisoasuntoja, tehty katuteatteria, lyhytelokuvia, musiikkivideoita, katutaidetta, sarjakuvia, pienlehtiä, syöty Meijän Keittiön vegaaniruokia, opiskeltu urdunkieltä, capoeiraa, teatteri- ja näyttämötaiteen alkeita,

⁵⁶ Toimintakeskus Hertsiga kävijäkartoitus 2006. Oranssin arkisto.

äänimiksausta, afrokuubalaisia rumpurytmejä, kurkkulaulua, intialaista tanssia, romutaidetta, naisten itsepuolustusta, laulettu kuorossa, pidetty nuorisokahvilaa, elokuvailtoja ja diskoja, tarjottu työharjoittelua ja kesätyötä kymmenille nuorille ja opiskelijoille sekä koulutettu ammattiin kolme oppisopimusopiskelijaa. Tiloissa on järjestetty tukikonsertteja ja tapahtumia, joissa on oltu huolissaan mm. ihmisoikeuksista, asunnottomuudesta ja kaupunkikulttuurista, kerätty rahaa orpokodille Kashmiriin, rokattu rauhan puolesta Somaliaan, järjestetty kulttuurivaihtoa Pietariin, Tallinnaan, Poriin ja Tukholman Rinkebyhyn, sekä esitelty taloa lukuisille kaupungin vieraille. Ja useimmiten vain oltu. Haluamme kiittää kaikkia vapaaehtoisia ja toimintaa tukeneita sekä Hertsigan nuoria. Tarjoamme jäähyväiskahvit ja pullat Hertsigassa keskiviikkona 19.12. 2007 klo 15-18. Tervetuloa! Jäähyväisklubi 29.12 klo 19-23 Esiintyjinä mm. Goon ja Skaution. Ei ikärajaa. Liput 4 euroa.”⁵⁷

5. ORANSSIN TOIMINNAN TYYLI

5.1. ”Täällä on rento mutta tarkoituksenmukanen meininki”

Tutkimuksessani tarkastelen Oranssi ry:n nuorisotoiminnan kehittymistä talonvaltausliikkeestä vakiintuneeksi nuorisotoiminnaksi. Tutkimukseni kattaa seitsemäntoista vuotta Oranssin toimintakeskusten historiaa. 2000-luvulle tultaessa Oranssin nuorisotoiminnan rooli nuorten kaupunkikulttuurin kentässä muuttui, radikaalista kansalaisaktivismista tuli kiinteä osa helsinkiläistä kaupunkikulttuuria. Oranssi ry:n ensimmäinen toimintakeskus sai alkunsa spontaanista talonvaltauksesta:

”no mut tultiin yöllä hakeen, et lähe valtaamaan. Ei siin mitään, sit lähettiin. Aamulla sit me siivottiin, laitettiin niinku kahvila pystyyn ja sillee”⁵⁸

⁵⁷ Lehdistötiedote 17.12.2007. Oranssin arkisto.

⁵⁸ Videonauha vuodelta 1993. Nauhalla nuori talonvaltaaja muistelee Putkinotkon valtausta. Tekijä

Leo Straniuksen (2008a, 35) mukaan kansalaisyhteiskunta muodostuu vakiintuneista järjestöistä, epämuodollisista verkostoista, paikallisista liikkeistä tai yksittäisistä projekteista. Organisoituneen ja järjestöllisen vaikuttamisen rinnalle on noussut yhä keskeisemmäksi arkielämän politiikka. Uusia vaikuttamisen muotoja yhdistää se, että ohjat otetaan omiin käsiin pikemminkin kuin luotetaan suurten kollektiivien toimintaan, järjestöihin tai edustukselliseen demokratiaan. (emt. 35). Oranssi ry on toiminut nuorisotyön valtavirran marginaalissa ja pienillä resursseilla. Siitä huolimatta se on kyennyt ottamaan paikkansa eräänlaisena katalysattorina ja tienraivaajana nuorten omaehtoisille kulttuurisille virtauksille, joista on myöhemmin tullut myös vakiintunutta toimintaa ja nuorisokulttuurista valtavirtaa. Tästä hyviä esimerkkeinä ovat Oranssin bändi- ja teatteritoiminta, kulttuurivaihto Helsingin ja Pietarin välillä ja tilojen tarjoaminen järjestäytymättömille nuorten ryhmille.

Oranssin nuorisotoiminnassa näkyy vahvasti 1990-luvun alusta jatkunut kehitys jossa nuoret toimivat perinteisten järjestöjen sijasta erilaisissa avoimissa ja muuttuvissa, muodollisesti järjestäytymättömissä ryhmissä. Oranssin tilojen toiminta on perustunut omaehtoiseen ja yhteisölliseen toimintakulttuuriin. Toiminnan sisältö ja määrä ovat lähteneet nuorista itsestään. Talo on tila, joka on mahdollistanut toiminnan toteuttamisen. Nuorisoasiainkeskuksen avustuksella on katettu lähinnä tilan ylläpito sekä hallinnointiin ja koordinointiin keskittyvän toiminnanjohtajan palkka, itse toiminnan ovat järjestäneet nuoret itse tee se itse -mentaliteetilla ja pienillä resursseilla.

Oranssin toimintakeskukset ovat tarjonnet luontevan kohtauspaikan ja purkautumiskanavan monimuotoiselle ja usein hyvinkin spontaanille nuoriso- ja kulttuuritoiminnalle. Jotkut toiminnat ovat saaneet jatkuvuutta, kuten Oranssin bändi- ja teatteritoiminta, joille näyttää olleen kysyntää sukupolvesta toiseen. Oranssin toimintakeskukset ovat olleet monipuolista ja kansainvälisiä,

toimintamuodot ovat keränneet tiloihin nähden ajoittain suuriakin kävijämääriä ja toiminta on ollut nuorten keskuudessa suosittua. Toiminta on ollut joustavaa ja muuntautunut sijainnin, käyttäjien ja tilojen asettamien reunaehtojen mukaan. Toimintakeskusten sateenvarjon alla on syntynyt monipuolinen kirjo tapahtumia ja tee se itse -kulttuuria. Yksinkertaiset ja helposti lähestyttävät puitteet ovat luoneet pohjaa uusille toimintamuodoille ja toimintaryhmille.

”no meil on paljon erilaisii tukikonsertteii, ja tällasii niinku teematapahtumia, täällä mielellään nimenomaan tuetan tällasii tapahtumii jossa on jotain sisältöä ja myös niinku viestiä. Sit toinen on teatteritoiminta, meillä on kolme vakituista teatteriryhmää...(…)... ja sen lisäksi me annetaan aina kun on vapaata tilaa kaikenlaiselle muille ryhmille.”⁵⁹

Voidaan sanoa että Oranssin tilat ovat tarjonneet mahdollisuuden monenlaisille nuorten kulttuurisille kokeiluille ja toimineet eräänlaisina nuorten kulttuurisen luovuuden *alustoina ja ideahautomoina*. Oranssin toimintakeskuksista on muodostunut sateenvarjo nuorten omaehtoisille projekteille ja hankkeille, ne ovat olleet moniarvoisen nuorten kansalais- ja kulttuuritoiminnan *mahdollistajia*, merkittäviä nuorten *työllistäjiä* ja luoneet kasvualustaa jopa nuorten yritystoiminnalle.

5.2. ”Meillä ei saa kaljaa mutta täällä voi viisastua”

Martti Siisiäisen (1998, 219-243) mukaan suomalaiselle kansalaisliikehännälle on pitkään ollut tyypillistä yhdistysmuotoinen organisoituminen ja keinovalikoimien maltillisuus. 1990-luvulla Suomessa nähtiin kuitenkin muodoltaan ja toimintatavoiltaan uudentyyppisen yhteiskunnallisen aktivismin nousu (Rasmus 2006, 19). Toiminnan vakiintumisesta huolimatta Oranssi ry:ssä näyttää säilyneen koko toiminnan kaaren aikana 1990-luvun uusille

⁵⁹ Oranssi 2004. Toteutus Kanerva Mantila. Oranssin arkisto

liikkeille ominaisia piirteitä. Oranssi ry:llä on ollut yhdistymuodosta huolimatta löyhä organisaatio ja toiminta on ollut epämuodollista. Toimintaan kiinnittyminen tai osallistuminen ei ole edellyttänyt esimerkiksi yhdistyksen jäsenyyttä tai muita muodollisuuksia. Oranssi ry:n toimintaa tutkineen Seppo Erosen (1999, 88) mukaan monien ydinaktiivienkin kiinnittyminen Oranssin toimintaan on ollut uusille liikkeille ominaiseen tapaan kevyttä ja sidottu heidän sen hetkiseen elämäntapaansa. Myös eurooppalaisia nuorten toimintakeskuksia tutkinut Mark van Ostaijen (2008, 95) näkee Oranssin toimintakeskusten jatkuvuudelle selityksenä kevyen organisaation, sekä hallinnollisella kuin ideologisella tasolla, jolloin *osallistumisen* ja *osallistamisen* kynnys on matala.

Stranius (2008b) kuvaa projektiluontoista osallistumistapaa yksilölliseksi kevytaktivismiksi. Siinä on kyse ihmisten omaehtoisesta toiminnasta - oma elämä ja osa kaupunkitilaa otetaan konkreettisesti haltuun. Osallistuminen ei kanavoidu järjestöjen kautta eikä toiminnalla ole välttämättä selkeitä kollektiivisia vaatimuksia yhteiskunnalle. Pikemminkin kyse on karnevalistisesta toiminnasta, jossa kiteytyy "me teemme mitä meitä huvittaa, ja te voitte tehdä mitä teitä huvittaa" -asenne. (Stranius 2008b.) Ranskalainen sosiologi Michel Maffesoli (1995) on esittänyt että yhteisöllisyys toteutuu nykykulttuurissa postmoderneina "heimoina", jota esim. nuorten uudet alakulttuurit edustavat, yhteisöllisyys ei ole kadonnut vaan saa uusia "tyyliteltyjä" muotoja. Mikko Salasuon (2006, 33) mukaan yhteisestä maailmasta ollaan siirrytty pienryhmiin ja "yksilölliseen tyylittelyyn". Laajat kollektiiviset alakulttuurit ovat kadonneet ja tilalle on astunut myöhäismodernin ajan, yksilöllisyyden, sirpaleisuuden ja mediavirtojen maailmassa elänyt, "atomisoitunut sukupolvi", joka ei ole kiinnittynyt perinteisiin nuorisokulttuurisiin arvoihin (emt. 33). Oranssin toimintakonsepti on perustunut pienryhmiin, tee se itse -mentaliteettiin ja yhteisölliseen toimintakulttuuriin, johon kiinnittyminen ja osallistuminen on kuitenkin ollut helppoa ja epämuodollista. Oranssi ry:n omaehtoisia tiloja voidaan Maffesolia ja Salasuota mukaillen pitää nuorten uuden urbaanin kaupunkikulttuurin ilmentymänä.

*"meil on tämmönen lähtökohta et kaikki toiminta mitä on on ikärajatonta ja päihteetöntä"*⁶⁰

Oranssin toimintakeskusten menestymiseen ja "hallittavuuteen" näyttävät vaikuttaneen myös käytännölliset tekijät. Esimerkiksi jo toiminnan alkuvaiheessa muotoutuneesta ja toimintakeskuksissa toteutetusta päihteettömyyden periaatteesta näyttää tulleen myös tavaramerkki, joka on näkyvillä myös Oranssiklubin MySpace-internetsivuilla: *"Meillä ei saa kaljaa mutta täällä voi viisastua"*⁶¹

Oranssin toiminnassa vapaaehtoistyön osuus on ollut merkittävää ja vähillä resursseilla ylläpidetyissä toimintakeskuksissa myös ratkaisevaa. Oranssin ylläpitämien toimintakeskusten keskeiset toimintamuodot, kuten teatteri, bänditoiminta ovat houkutteleet mukaan toiminnan piiriin sellaisiakin nuoria, joita osallistuminen järjestö- tai kansalaistoimintaan ei muuten kenties kiinnostaisi. Toiminta on kyennyt muuntautumaan tilojen ja sukupolvien vaihtuessa välittämättä kulttuurisista tai sosiaalisista raja-aidoista tarjoamalla tiloja monenlaisille ryhmille. Oranssin toimintakonsepti näyttää mukautuneen sulavasti esimerkiksi muuttoon Itä-Helsinkiin ja maahanmuuttajataustaisten nuorten määrän kasvuun. Oranssi on kyennyt muokkamaan toimintaa ja toiminnan sisältöjä muuttuviin tarpeisiin.

*"kyl tääl ollaan aika avoimii kaikenlaiselle uudelle ja poikkitaiteelliselle et koetaan et nää oranssin tilat ois niinku kaikelle tällaselle mielenkiintoselle ja nimenomaan moniarvoselle toiminnalle sopivat et oranssin tehtävä on enemmänki ylläpitää puitteita jotka mahdollistaa erilaista toimintaa jonka kautta voi toteuttaa erilaisii projektei ja hankkeita"*⁶²

⁶⁰ Oranssi 2004. Toteutus Kanerva Mantila. Oranssin arkisto

⁶¹ Oranssiklubi MySpace-sivu internetissä. <http://myspace.com/oranssiklubi> (Viitattu 20.4.2009)

⁶² Oranssi 2004. Toteutus Kanerva Mantila. Oranssin arkisto

5.3. Oranssi nuorten kaupunkikulttuurin tilanraivaajana

”no me ruvettii pitää kahvilaa siellä ja sit ku meil oli tää paikka ja tota kahvila ni sit sinne tietysti niinku ihmiset rupes ideoimaan kaikenlaista”⁶³

Nuorisotoiminnassaan Oranssi ry on hyödyntänyt tyhjiillään olevia kaupunkitiloja ja purku-uhan alla olevia rakennuksia. Vanhasta huoltoasemasta, epäkäytännölliseksi koetusta nuorisotilasta ja satamarakennuksesta, ja 1960-luvun ostoskeskuksessa sijainneesta tilasta kehittyi monimuotoisia ja urbaaneja nuorten kohtaamispaikkoja. Tiloja on muokattu moniarvoiseen toimintaan käyttäjälähtöisesti ja pienin resurssein. Kaupunkitilojen tilapäiskäyttöä tutkineiden kaupunkitutkijoiden mukaan (Lehtovuori ym 2004, 4) mukaan kaupungit menettävät merkittäviä kaupunkikulttuurisia mahdollisuuksia, jos niissä ei ole tilapäisiin käyttöihin ja omaehtoiseen toimintaan soveltuvia tiloja. Tilapäisillä käytöillä tarkoitetaan ajallisesti kestoltaan määräaikaista ja luonteeltaan toissijaisia käyttöjä, joille tarjoutuu tilaa kaupunkimuutoksessa, esimerkiksi entisillä teollisuus- ja satama-alueilla. Usein tilapäiskäytöt syntyvät suunnittelemattomasti kaupunkisuunnittelun ulkopuolella, mutta eivät suinkaan aina. Tilapäisyys liittyy käytön ajalliseen keston, epävirallisuus sen lailliseen asemaan ja suunnittelemattomuus tilapäisten toimijoiden ja virallisen kaupunkisuunnittelun suhteeseen. (emt. 27.)

Monissa Euroopan kaupungeissa, kuten Amsterdamissa ja Berliinissä, rakennusten ja tilojen tilapäiskäytöllä on ollut laajaa kaupunki- ja kulttuuripoliittista merkitystä. Virallisten toimijoiden unohtamat, joskus jopa epäilyttävinä ja haitallisina pitämät tilat ovat tuottaneet positiivisia taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia. Tilapäiset käytöt tuottavat mielenkiintoista kaupunkiympäristöä, ideoita ja näkemyksiä ja voivat toimia tyhjilleen jääneiden

⁶³ Oranssi 2004. CD-julkaisu. Toteutus Kanerva Mantila. Oranssin arkisto

kaupunkitilojen elvyttäjinä ja kaupunkikulttuurin uudistajina, vaikka ne eivät muuttuisikaan pysyviksi käytöiksi. Monissa tapauksissa ne voivat toimia jopa jatkokehittämisen suunnanäyttäjinä. (Lehtovuori ym 2004, 4.)

Oranssin toimintakeskukset ovat syntyneet virallisen kaupunkisuunnittelun ulkopuolella. Oranssin ylläpitämä nuorisotoiminta on kehittynyt ja toiminut nuorisotyön valtavirran marginaalissa ja pienillä resursseilla. Oranssi ry:n toimintakeskukset ovat saaneet alkunsa nuorten tarpeesta omaan tilaan, kaupunkiympäristöön on luotu omia vaihtoehtoisia kohtaamispaikkoja sekä omaehtoista ja yhteisöllistä tekemisen tapaa. Ne ovat tarjonneet nuorille paikan kehittää omia kulttuurisia merkityksiään, toimintakeskukset värikkäine seinineen ilmentävät konkreettista, fyysistä vaihtoehtoa kaupalliselle julkiselle tilalle tai ”kontrolloituihin nuorisotaloihin, joissa vietetään ohjattua ja valvottua vapaa-aikaa”.⁶⁴ Rakennusten tilapäiskäytöllä voi olla myös nuorisotoimintaa kehittävää ja nuorten kaupunkikulttuuria elävöittävää merkitystä, kuten Oranssin esimerkki osoittaa.

6. ”HÄIRIKÖSTÄ SALONKIKELPOISEKSI” - marginaalista kumppanuuteen

”Nuorisotyö on 2000 –luvulla uudenlaisten haasteiden edessä. Vanhaa nuorten kontrolliin perustuvaa eetosta on purettava ja etsittävä uusia toimintamalleja ja kumppanuutta.” (Salasuo 2007.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen Oranssi ry:n nuorisotoiminnan kehittymistä *talonvaltausliikkeestä* vakiintuneeksi nuorisotoiminnaksi ja ”häiriköstä salonkikelpoiseksi”.⁶⁵ Vaikka Oranssi ry:n toiminta on ajoittain ollutkin poikkeuksellisen radikaalia, siinä toistuvat suomalaiselle kollektiiviselle

⁶⁴ Teja Kotilainen. Puhelinhaastattelu 5.4.2009. Vesa Peipinen.

⁶⁵ Häiriköstä salonkikelpoiseksi. Helsingin Sanomat pääkirjoitus 2.2.1999.

toiminnalle ominaiset piirteet: rekisteröityminen yhdistykseksi, pääasiassa maltillisten toimintakeinojen käyttö, suunnitelmallisuus ja rauhanomaisuus (Eronen 1999, 94). Oranssin toiminnan julkista rahoitusta voidaan pitää merkinä pyrkimyksestä vakiintumiseen. Oranssi ry:n toimintatavoista kertoo yhdistyksen toiminnan saama positiivinen julkisuus ja se, että monet yhdistykset, poliittiset ryhmät ja kaupungin virastot ja virkamiehet ovat tukeneet Oranssin hankkeita (Eronen 1999, 88). Oranssi ry:n pyrkimyksestä rauhanomaisuuteen kertoo myös suhde talonvaltauksen:

*”Talonvaltaus on saanut Oranssissa ylikorostetun aseman. Se on vaan yks keino ottaa kanta asioihin, jos ei ole mahdollisuuksia muuhun. Me kannatetaan suoraa toimintaa, mutta sen pitää olla ehdottomasti väkivallatonta. Oranssi on nuorten kanava vaikuttaa asumiseensa ja ympäristöönsä”.*⁶⁶

Vuosien myötä Oranssi ry:lle kehittyi rautainen ammattitaito nuorten omaehtoisen toiminnan ja toimintakeskusten pyörittämisessä. Toiminta on ammatillistui, yhdistys on kouluttanut työntekijöitä omasta piiristään oppisopimuskoulutuksella sekä luonut toimintaa tukevan yhteisöllisen toimintakulttuurin ja yhteistyöverkoston. Oranssin toimintakeskukset ovat olleet itsenäisiä, yhdistys ja nuoret itse ovat määritelleet toiminnan sisällön ja toimintatavat. Oranssi ry:n on luonut rakentavan ja toimivan suhteen kaupungin hallintoon. Vuonna 2006 Oranssin ry:n solmi Helsingin kaupungin Nuorisosiisäntakeskuksen kanssa kumppanuusopimuksen, jossa muotoiltiin Oranssi ry:n nuorisotoiminnan ja Helsingin kaupungin nuorisotoimen välisiä rajapintoja.

”Toimintakeskuksen tarkoituksena on tarjota nuorille monimuotoisia kulttuuri -ja vapaa-ajanpalveluja. Toimintakeskus on monipuolinen, ikärajan ja päihteen nuorten omaehtoisen kulttuuritoiminnan tapahtumapaikka ja nuorten kohtaamispaikka hyvien liikenneyhteyksien tuntumassa. Moniarvoiseen

⁶⁶ Oranssi penää elämiseen vaihtoehtoja. Helsingin Sanomat 4.5.1990.

*toimintaan perustuva tila ja puitteet toimivat kasvualustana omaehtoiselle kulttuuri- ja kansalaistoiminnalle ja järjestötoiminnalle.*⁶⁷

Rasimuksen mukaan (2006, 103) yhteiskunnalliset liikkeet ovat Suomessa perinteisesti organisoituneet poliittisen järjestelmän logiikkaa noudattaen ja siten ”kesyyntyneet”. Rasimuksen mukaan tämä on kuitenkin vain osatotuus järjestelmän ja yhdistysten suhteista. Liikkeiden organisoiduttua yhdistyksiksi, niiden protestit ja tavoitteet ovat usein kanavoituneet poliittisiksi uudistuksiksi ja tätä kautta hyvinvointivaltion rakennuspuiksi. Esimerkkinä tällaisesta ”kesyyntymisestä” ja toiminnallisen painopisteen muuttumisesta Rasimuksen mukaan tarjoaa nimenomaan Oranssi ry:n (Rasimus 2006, 105). Van Ostaijen (2008, 93) mukaan Oranssi ry on luonut merkittävän aseman helsinkiläisen nuorten kaupunkikulttuurin kentässä ja kuvaa Oranssi ry:n ja Helsingin kaupungin nuorisotoimen suhdetta ainutlaatuiseksi. Samalla kun Oranssin toimintakeskusten rooli nuorisokulttuurin kentässä on saanut vakiintuneita ja ammattimaisia muotoja, myös nuorisotoimen suhde Oranssiin on muuttunut joustavammaksi ja läpinäkyvämmäksi, ja yhteistyö on jalostunut kumppanuussuhteeksi (emt. 93).

Nuorisotutkija Harri Taponen huomauttaa Mikko Salasuon (2006, 5) tutkimuksen esipuheessa että nuorisotyö on modernin historiansa suurimman muutoksen edessä – vaikka kaikki eivät sitä ole vielä havainneet. Nuorten elinympäristön muuttuu, elämäntavat erilaistuvat ja yksilöllistyvät. Kaupungistuminen, kansainvälistyminen ja maahanmuuttajanuorten määrän kasvu koskettavat myös nuorisotoimintaa ja lisäävät tarvetta uusiin urbaaneihin toimintamalleihin ja kumppanuuksiin. Leo Straniuksen (2008a, 34) mukaan kansalaisyhteiskunnan osallisuus on muutostilassa, josta omaehtoinen nuorten toiminta, kuten talonvaltausliikehdintä ja pyrkimys omaehtoisiin tiloihin, on hyvä esimerkki. Kansalaisyhteiskunnan muutosta voidaan kuvata useilla eri ulottuvuuksilla: yhteiskunnallisuus ja henkilökohtaisuus, paikallisuus ja

⁶⁷ Kumppanuussopimus 2006. Oranssin arkisto

kansainvälisyys, asiantuntijuus ja performatiivisuus, rakenteet ja verkostot sekä hallintokeskisyys ja autonomisuus (emt. 35). Nämä elementit näkyvät myös Oranssin toiminnassa. Kansalaisyhteiskunnan tarkasteluun tarvitaan uusia ajattelutapoja. Omaehtoisessa toiminnassa on ennenkaikkea kyse urbaanista kaupunki- ja nuorisokulttuurista. Kyse on vain tilojen määrästä, vaan myös yhteiseen ja julkiseen tilaan kohdistuvista laadullisista vaatimuksista, ennen kaikkea oman elämän haltuunotosta.

Leena Ruotsalaisen (2004, 169) mukaan nuorten kulttuurista toimintaa ei ole nähty juurikaan varsinaisena voimavarana. Useimmiten tätä toimintaa ovat määrittäneet tulkinnat nuorten ”puuhastelusta”. Nuorisotyön kulttuuriset muodot vaativat moniammatillisia verkostoja ja kumppanuuksia (emt. 181). Nuorten omaehtoisen toiminnan merkitystä ei ole ymmärretty vakavasti otettavaksi yhteisölliseksi ja yhteiskunnalliseksi toiminnaksi ja nuorisotoiminnan keskeiseksi toimintamuodoksi, vaikka se on jopa lakiin kirjattu. Nuorisotyölain määritelmän mukaan nuorisotyön tarkoituksena on *”tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista. Aktiivisella kansalaisuudella tarkoitetaan nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa”*.⁶⁸ Oranssin toimintakeskusten esimerkki osoittaa että nuorten omaehtoinen toiminta voi olla monimuotoista ja merkityksellistä itse tehtyä kaupunkikulttuuria. Oranssin ry:n toimintakeskukset ovat olleet merkittäviä nuorten oman kulttuurin esilletuojia ja mahdollistajia. Nuorten omaehtoinen toiminta tulisi laajemmin nähdä kaupunkikulttuurin ja *nuorisotyön* strategisena mahdollisuutena ja voimavarana.

7. KILL CITYSTÄ SATAMAAN – omaehtoisen toiminnan perinne

Oranssi ry:n toimintakeskukset ovat merkittävä osa helsinkiläistä

⁶⁸ Nuorisolaki 2006. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> (Viitattu 20.2.2009)

nuorisotoiminnan historiaa ja omaehtoisen toiminnan perinnettä. Talonvaltauksien kautta esitetyt vaatimukset nuorten omaehtoisista tiloista eivät ole uusi ilmiö Suomessa eivätkä kansainvälisesti. Omaehtoisella nuoriso- ja kulttuuritoiminnalla on perinteitä myös Suomessa jo 70-luvun lopulta asti näihin päiviin. Toimintatavat ja argumentaatio ovat muuttaneet muotoaan ja ilmiösuaan sukupolvien ja vuosikymmenten vaihtuessa mutta peruskuvio on kutakuinkin sama: on vaadittu tiloja nuorten käyttöön ja jos niitä ei ole muuten saatu niitä on erilaisin suoran toiminnan keinoin otettu haltuun. Leo Straniuksen ja Mikko Salasuon (2008) mukaan talonvaltauksista kumpuavaa nuorten pyrkimystä omaehtoisiin tiloihin voidaan pitää nuorten kansalaistoimintana. Talonvaltaukset ovat heijastaneet oman aikansa nuorisokulttuuria sekä keskustelua ja vaatimuksia kaupunkitilan käytöstä. Taloja ja tiloja valtaamalla on etsitty ratkaisua nuorten kulttuuri- tai kokoontumistilojen tarpeeseen (Salasuo & Stranius 2008, 6.)

Helsingissä omaehtoisten toimitilojen voidaan sanoa saaneen varsinaisesti alkunsa 1970 -luvun lopulla Helsingin Kalliossa sijainneesta puutalokorttelista ns. Kill Citystä. Korttelin vanhat rakennukset toimivat parin vuoden ajan nuorten kokoontumistiloina, rakennuksissa oli bändi- ja teatteritoimintaa ja muuta sekalaista kulttuuritoimintaa. Kill Cityssä näkyi jo määrätietoisuutta kulttuurisen kohtaamispaikan rakentamiseksi. (Rantanen 2000, 88). Mika Saastamoisen (2007) kirjasta löytyy mainio aikalaiskuvaus⁶⁹:

”Kill City pitää myös mainita ilman muuta. (...) Se oli yks makee paikka Kallion kupeessa. Vanha hylätty puutalo johon nuoriso pesiytyi. Siellä oli paljon bändien keikkoja ja Ralf Örn taisi olla joku paikan ”sielu”, Maukka Perusjätkä asu siinä lähellä ja hengaili usein tonteilla. Kill Cityssä esiinty ja levytti aika paljon punkbändejä. (...) Kill Cityn seinät oli päällystetty mustilla jättesäkeillä ja lava oli kasattu jostain jätepuusta. Sähkötkin oli kiikun kaakun, mut ei me neljätoistavuotiaina paljon mietitty tätä. Pantiin vaan plugi seinään ja annettiin

⁶⁹ Kyseessä on helsinkiläisen muusikon Sidi Saastamoisen haastattelu joka löytyy Mika Saastamoisen kirjasta.

tutista. Kill Cityssä jengi pogos hurmiossa ja se on Lepakon ohella ollut ainutlaatunen osa Hesan nuorisohistoriaa”. (Saastamoinen 2007, 20.)

Nuorisotoiminnan historiaa tehtiin jälleen vuonna 1979 Helsingin Ruoholahdessa sijainneen entisen maalivaraston ja asunnottomien alkoholistien yömajan Lepakkoluolan valtauksessa. Vaatimus uudentyyppisestä kulttuuritilasta oli murros 1970-luvun lopun suomalaisessa kulttuuri-ilmapiiirissä ja nuorten omaehtoisen toiminnan esiinmarssi eurooppalaisten esimerkkien mukaisesti. Lepakon valtaus myös aloitti uudentyypisen toimitilavaltausten aallon Suomessa. Erimun esimerkki levisi muihin kaupunkeihin, kuten Vantaalle ja Joensuuhun, jonne syntyi omia elävän musiikin tiloja. Lepakko toimi kahdenkymmennen vuoden ajan merkittävä nuorten kulttuurikeskuksena ja sen kaupunkikulttuurinen merkitys oli merkittävä. Lepakko toimi vuosina 1979-2001, jolloin rakennus purettiin ja toiminta siirtyi uusiin tiloihin Helsingin Hietalahteen. (Rantanen 2000).

Oranssi ry on jatkanut helsinkiläisen omaehtoisen toiminnan perinnettä omissa toimintakeskuksissaan, kuten tässä tutkimuksessa olen kuvannut. 2000-luvun talonvaltausliikkeen tavoitteena on ollut autonomisten sosiaalikeskusten eli itsehallinnollisten ja itsemääriteltävien tilojen perustaminen (Mikola 2008, 13.) Autonomisen sosiaalikeskuksen konsepti on syntynyt Italiassa 1970-luvun puolivälissä squat ja centri sociali-liikkeenä. Myöhemmin ajatus on levinnyt myös muualle Eurooppaan ja sosiaalikeskuksia toimii useissa eri maissa. (Luhtakallio 2008, 39). Parhaillaan nuoriso kunnostaa uutta sosiaalikeskus Satamaa Helsingin Verkkosaareen.

Nuorten omaehtoisten toimintakeskusten kirjo on monimuotoisempi kuin suomalaisesta keskustelusta voisi päätellä. Monissa kaupungeissa on pitkä omaehtoisen kaupunkikulttuurin perinne, toiminnan menestyminen on riippunut kunkin kaupungin tai valtion kulttuurisista ja sosiaalisista lähtökohdista. Esimerkki vähän huomiota saaneista omaehtoisista nuorten tiloista on Porissa

toimiva Kulttuuritalo Annankatu 6⁷⁰. Porin kaupungin omistama entinen teollisuuskiinteistö luovutettiin nuorten teatteriharrastajien käyttöön vuonna 1980. Porin kaupunginhallitus myönsi nuorille samana vuonna 200 000 markan korjausavustuksen ja nuoret korjasivat rakennusta talkootöinä kaupungin avustuksella. Vuonna 1996 Porin kaupunki teki päätöksen Annankatu 6:n peruskorjaamisesta. Rakennuksesta muodostui elävä kulttuurikeskus, jonka nuorisokulttuurinen merkitys on ollut Porin kaupungille merkittävä.

”Talon rosoisuudesta ja käyttäjien monenkirjaisuudesta johtuen Annis herätti aikanaan aikuisväestön keskuudessa runsaasti pahennusta ja ennakkoluuloista johtuvia pelkoja. Graffitein koristeltu sokkeloinen talo ei hivele kaikkien silmää... (...)... Anniksen toiminta perustuu yhteisöllisyyteen ja omaehtoisuuteen. Tämä toimintamalli on ollut ja on edelleenkin viisas ratkaisu, sillä toimintavapaus myös velvoittaa toimijoita kantamaan vastuun toiminnan säilyttämisestä ja kehittämisestä. Näin on syntynyt kulttuurinen jatkumo, joka ruokkii itse itseään useilla innovatiivisilla ratkaisuilla mm. kouluttamalla ohjaajia omista harrastajista, luomalla uusia toimintamalleja ja sisältöjä. Anniksen voima on nykyhetkessä elämisessä. Luovuuden ja kehityksen ehtona on vanhasta luopuminen ja ennakkoluuloton suhtautuminen uuteen. Koska Annis elää lasten ja nuorten tahdissa, ei vanhaan juuttuminen ole uhkana”⁷¹

Erilaisilla omaehtoisilla ja kansalaislähtöisillä toimintamalleilla toimivista toimintakeskuksista on monipuolisia kansainvälisiä esimerkkejä mm. Barcelonassa (Ateneu Nou Barris)⁷², New Yorkissa (ABC No Rio)⁷³, Tukholmassa (Kafe Respekt)⁷⁴ ja Pietarissa (Modern Art Center)⁷⁵. Voidaan

⁷⁰ Kulttuuritalo Annankatu 6, Pori. Verkkosivut: <http://www.pori.fi/annankatu6/> (Viitattu 28.4.2009)

⁷¹ Kulttuuritalo Annankatu 6 internetsivut. <http://www.pori.fi/annankatu6/> (28.4.2009)

⁷² Barcelonassa toimiva Ateneu Nou Barris on asukkaiden vuonna 1979 valtaama vanha sementtitehdas, joka nykyään on merkittävä kulttuurikeskus. Ateneu Nou Barris, Barcelona. Verkkosivut: <http://www.ateneu9b.net/> (Viitattu 5.5.2009)

⁷³ Nuorten taiteilijoiden vuonna 1980 valtaama toimintakeskus ABC No Rio sijaitsee New Yorkin Lower East Sidessa. ABC No Rio, New York. Verkkosivut: <http://www.abcnorio.org/> (Viitattu 5.5.2009)

⁷⁴ Tukholman Rinkebyssä sijaitsee maahanmuuttajanuorten omaehtoinen nuorisokahvila ja musiikkitalo Kafe Respekt. Kafe Respekt, Tukholma. Verkkosivut : <http://www.irinkeby.nu/Siteverkygdata/1/1/110/page1.htm> (Viitattu 5.5.2009)

⁷⁵ Modern Art Center on Pietarissa Vasilin saarella sijaitseva vanha elokuvateatteri joka toimii

sanoa että pyrkimykset omaehtoiisiin tiloihin ovat yleinen kaupunki-ilmiö ja olennainen osa elävää kaupunkikulttuurin rakennuspuita. Mainitut toimintakeskukset ovat Porin Annantalon ja Oranssi ry:n lisäksi esnmerkkejä julkisen vallan ja kansalaislähtöisen kulttuuritoiminnan yhteistyöstä, jonka tuloksena on syntynyt monimuotoista paikallista ja kansainvälistä kaupunkikulttuuria.

8. LOPUKSI

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut Oranssi ry:n nuorisotoiminnan kehittymistä talonvaltausliikkeestä vakiintuneeksi osaksi helsinkiläistä nuorten kaupunkikulttuuria ja omaehtoista nuorisotoimintaa. Näiden vuosien aikana radikaalista *kansalaisaktivismista* alkunsa saaneista Oranssin toimintakeskuksista tuli kiinteä osa helsinkiläistä nuorisokulttuurin kenttää ja Oranssi ry:stä jalostui ammattitaitoinen omaehtoisen kulttuuritoiminnan ja toimintakeskusten ylläpitäjä. Radikaali nuorten kansalaisaktivismi kehittyi kumppanuussuhteeksi Helsingin kaupungin nuorisotoimen kanssa. Oranssin toimintakeskukset ovat olleet aikansa suosituimpia nuorisotiloja ja monimuotoisen nuorten kaupunkikulttuurin mahdollistajia ja esilletuojia, ne ovat olleet merkittäviä nuorten työllistäjiä ja luoneet kasvualustaa jopa nuorten yritystoiminnalle. Nämä nuorten omin voimin rakentamat paikat elivät kiihkeän elämän ennen purkamistaan, mutta raivasivat osaltaan tietä nuorten yhdessäololle ja toiminnalle – ja samalla uudelle urbaanille kaupunkikulttuurille.

Oranssin toimintakeskukset ovat olleet merkittävä osa helsinkiläistä nuorisotoiminnan historiaa ja omaehtoisen toiminnan perinnettä. Oranssin toimintakeskukset ovat syntyneet virallisen kaupunkisuunnittelun ulkopuolella, Oranssin nuorisotoiminta on kehittynyt ja toiminut nuorisotyön valtavirran

kulttuurikeskuksena. Modern Art Center, Pietari. Verkkosivut:
<http://www.kuryokhin.ru/center/index.php> (Viitattu 5.5.2009)

marginaalissa ja pienillä resursseilla. Nuorisotoiminnassaan Oranssi ry on hyödyntänyt tyhjiillään olevia kaupunkitiloja ja purku-uhan alla olevia rakennuksia. Vanhasta huoltoasemasta, epäkäytännölliseksi koetusta nuorisotilasta ja satamarakennuksesta, ja 1960-luvun ostoskeskuksessa sijainneesta tilasta kehittyi monimuotoisia ja urbaaneja nuorten kohtaamispaikkoja. Nuorten omaehtoinen toiminta tulisikin laajemmin nähdä kaupunkikulttuurin ja nuorisotyön strategisena mahdollisuutena ja voimavarana. Omaehtoisen nuorisotoiminnan kokemuksia ja hyviä käytäntöjä tulisi myös yleisemmin hyödyntää ja mallintaa.

Opinnäytetyöstäni muodostui matka nyt jo kadonneisiin ja purettuihin Oranssi ry:n nuorisotiloihin. Opinnäytetyössäni tuon esiin ilmiöön liittyvää hiljaista tietoa ja aikaisaktiivien kokemuksia, jotka muuten olisivat jääneet dokumentoimatta. Tutkimusprosessin aikana minulla oli mahdollisuus tutustua kansainvälisiin esimerkkeihin omaehtoisista toimintakeskuksista, joihin viittasin tässä tutkimuksessa. Tätä näkökulmaa ei tämän tutkimuksen puitteissa ollut mahdollista täysimääräisesti hyödyntää, joten jätän aiheen jatkotutkimuksia varten. Jatkotutkimuksia vaatii myös syvemmän näkökulman ottaminen kansalaislähtöiseen ja omaehtoiseen nuorisotoimintaan ja sen mahdollisuuksiin, joita tässä tutkimuksessa olen raapaissut.

Myös suomalaisen talonvaltausliikkeen historia on vielä kirjoittamatta. Opinnäytetyöni alkuvaiheessa lokakuussa 2007 olin läsnä nuorten mielenosoituksessa Helsingin kaupungin Nuorisooasiankeskuksen edustalla Helsingin Hietaniemenkadulla. Nuoret vaativat Helsinkiin omaehtoista nuorisotilaa ja olivat vallanneet jo useita rakennuksia, valtaajat ja kaupungin hallinto kävivät dialogia tilojen saamiseksi ja tilanteen ratkaisemiseksi. Tilaisuudessa esiintynyt taiteilija Mauri Antero Numminen muisteli esityksensä aluksi olleensa uransa aikana useissa vastaavissa tilaisuuksissa esiintymässä. Omaehtoinen nuorisotoiminta saanee jatkoa uusien sukupolvien voimin, joten siihen asti tutkijat kartuttavat arkistojaan. Myös Oranssin tarina jatkuu. Tätä

opinnäytetyötä kirjoittaessani Oranssi ry valmisteli uuden nuorten toimintakeskuksen kunnostamista kaasulaitoksen vanhaan ruokala- ja sosiaalirakennukseen osana Helsingin Suvilahden kulttuurikeskittymää yhteistyössä Helsingin kaupungin ja kiinteistöjä hallinnoivan Kiinteistö Oy Kaapelin kanssa.

Kiitän kaikkia tämän opinnäytetyön tekemisessä minua tukeneita henkilöitä – erityisesti ohjaajaani ja Humanistisen korkeakoulun lehtoria Tarja Nymania. Sekä kaikkia niitä jotka tekivät tämän opinnäytetyön mahdolliseksi olemalla mukana rakentamassa tässä tutkimuksessa esiteltyjä Oranssin toimintakeskuksia, tavalla tai toisella.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Eronen, Anne 1991. Talonvaltaus uutena kollektiivisena toiminnan muotona – tutkimus Suomen talonvaltauksista 1979-1990. Sosiologian pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Eronen, Seppo 1999. ”Tämä talo on vallattu” - tutkimus Oranssi ry:stä Helsingissä. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.

Lehtovuori, Panu & Hentilä, Helka-Liisa & Bengs, Christer 2003. Tilapäiset käytöt – kaupunkisuunnittelun unohdettu voimavara. Yhdykuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 58. Teknillinen korkeakoulu.

Maffesoli, Michel 1995. Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista. Gaudeamus. Helsinki.

Mikola, Elina 2008. Toisenlainen tila on mahdollinen! - etnografinen tutkielma Helsingin talonvaltauksista. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Peipinen, Vesa & Lehtinen, Pekka & Paju, Maija & Porkola, Pilvi 1999. Oranssi ry – nuorten oma asuntotuotanto. Ympäristöministeriö ja Rakennustieto Oy. Helsinki.

Rantanen, Miska 2000. Lepakkoluola – Lepakkoluolan ja liekkihotellin tapahtumia ja ihmisiä 1940-1999. WSOY. Helsinki.

Rasimus, Ari 2006. Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990- luvun Suomessa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print. Tampere.

Saastamoinen, Mika 2007. Parasta Lapsille Suomipunk 1977-1984. Johnny Kniga Kustannus. Helsinki.

Salasuo, Mikko 2006. Atomisoitunut sukupolvi. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 81. Helsingin kaupungin Tietokeskus.

Salasuo, Mikko 2007. Nuorisotyön ytimissä. Kaleidoskooppi pääkaupunki-seudun nuorisotyöhön ja käytäntöihin. Helsingin kaupungin Tietokeskus.

Siisiäinen, Martti 1998. Uusien ja vanhojen liikeiden keinovalikoimat. Teoksessa: Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.). Uudet ja vanhat liikkeet. Vastapaino. Tampere. 219-243.

Tuominen, Laura 2008. Sorkkaraudalla omaan kotiin. Freda 42 suomalaisena talonvaltausliikkeenä vuosina 1986-88. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Van Ostaijen, Mark 2008. DiverCity and ThirdSpace, between freezones and heterotopias: A comparative research on youth centers as nodes of diversity, difference and inclusion in contemporary urbanity. POLIS: MA European urban cultures (Free University of Brussels, Tilburg university, Manchester metropolitan University, University of art and design Helsinki).

Artikkelit ja verkkojulkaisut

ABC No Rio, New York. Verkkosivut: <http://www.abcnorio.org/> (Viitattu 5.5.2009).

Ateneu Nou Barris, Barcelona. Verkkosivut: <http://www.ateneu9b.net/> (Viitattu 5.5.2009).

Kafé Respekt, Tukholma. Verkkosivut : <http://www.irinkeby.nu/Siteverktygdata/1/1/110/page1.htm> (Viitattu 5.5.2009)

Kulttuuritalo Annankatu 6, Pori. Verkkosivut: <http://www.pori.fi/annankatu6> (Viitattu 28.4.2009).

Luhtakallio, Eeva 2008. Jotain uutta, jotain lainattua, jotain suomalaista?

Talonvaltauksset vertailevasta näkökulmasta. Teoksessa: Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.). Talonvaltaus liikkeenä - miksi squat ei antaudu?. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisu. 39-42.

Linturi, Hannu 2004. Tiedon hiljainen maailma.
http://nexusdelfix.internetix.fi/fi/sisalto/materiaalit/2_metodit/7_hiljainen?C:D=64139&C:selres=64139

Modern Art Center, Pietari. Verkkosivut:
<http://www.kuryokhin.ru/center/index.php> (Viitattu 5.5.2009)

Nuorisolaki 2006. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> (Viitattu 20.2.2009)

Pruijt, Hans 2004. Squatting in Europe. Englanninkielinen käännös artikkelista "Okupar en Europa" julkaisussa Martinez Miguel, Adell Ramón (toim.) Dónde están las llaves? El movimiento okupa: practicas y contextos sociales. Madrid. La Catarata. 35-60.

Ruotsalainen, Leena 2004. Kulttuurinen nuorisotyö on kamppailulaji. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.). Nuorisotyötä on tehtävä Nuorisotutkimusverkosto. 168-184.

Salasuo, Mikko & Stranius, Leo (toim.) 2008. Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisu. Helsinki.

Stranius, Leo 2008a. Talonvaltauksset yhteiskunnallisena liikkeenä. Teoksessa: Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.) Talonvaltaus liikkeenä - miksi squat ei antaudu?. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisu. 30-38.

Stranius, Leo 2008b. Yksilöllinen kevytaktivismi on uutta kansalaistoimintaa. Helsingin Sanomat 1.7.2008.

Wikipedia: http://fi.wikipedia.org/wiki/Hiljainen_tieto (Viitattu 12.3.2009)

Sanomalehtiartikkelit

Häiriköstä salonkikelpoiseksi. Helsingin Sanomat

Oranssi penää elämiseen vaihtoehtoja. Helsingin Sanomat 4.5.1990.

Oranssi valtasi itselleen toimintakeskuksen. Helsingin Sanomat 24.5.1991.

Oranssi avasi Meilahdessa Putkinotkon kahvilan. Helsingin Sanomat 30.5.1991.

Oranssin retkeilymajaan pääsee ympäri vuorokauden. Helsingin Sanomat 13.7.1991.

Taxichaufföres servicestation förvandlades till ungdomshotell.
Hufvudstadsbladet 2.7.1991.

Australialaisen Anguksen matkabudjetti on tiukoilla. Helsingin Sanomat 13.7.1991.

Poliittiset nuorisoyhdistykset veivät taas leijonanosan nuorisolautakunnan avustuksista. Helsingin Sanomat 31.5.1991.

Asunnottomien päivää vietettiin "Putkinotkossa". Pena nukkui taas yönsä ulkona. Helsingin Sanomat 21.12.1991.

Nuoret koristivat ja puolustivat Tennispalatsia. Helsingin Sanomat 26.8.1992.

Oranssi avasi kahvilan Katajanokan Lighthouseessa. Helsingin Sanomat 1.9.1993.

Oranssi Katajanokan nuorisotalon vuokraajaksi. Helsingin Sanomat 21.12.1993.

Oranssin nuorisotalo avattiin Katajanokalla. Helsingin Sanomat 14.4.1994.

Oranssiklubilla rock on nuorta. Helsingin Sanomat 13.10.1995.

Täällä on rento mutta tarkoituksenmukainen meininki. Helsingin Sanomat 14.6.1995.

Elmu palkitsi Kaupunginteatterin 10 markan palkinnolla. Helsingin Sanomat 28.10.2000.

Haloo Pietari täällä Helsinki! Luontevat kansalaiskontaktit heräilevät hiljalleen. Helsingin Sanomat 3.8.1998.

Vanhasta polkupyörätehtasta nuorten toimintakeskus. Artikkelit Vesa Peipinen. Nuorisotyölehti 1999.

Häiriköstä salonkikelpoiseksi. Helsingin Sanomat pääkirjoitus 1999.

Pietarilainen rock nousee maihin. Helsingin Sanomat 26.3.2000.

Klub Sputnik is coming back to earth. St Petersburg Times 15.12.2003.

Aki Kaurismäki tukee Tehtaankadun puutalojen suojelua. Helsingin Sanomat 27.10.1997.

Oranssi-yhdistyksen nuorisotalo Katajanokalla puretaan pois. Helsingin Sanomat 16.2.2003.

Oranssi avasi uuden nuorisotilan. Helsingin Sanomat 13.3.2004.

Digitaaliset lähteet

Jagtvej 69 (2008). Ohjus Nikolaj Viborg. Dokumenttielokuva Ungdomshusetin purkamisesta.

Oranssi ry esittelyvideo (2007). Ohjaus Meri Mantila.

Videonauha (arviolta vuodelta 1993). Tekijä tuntematon. Oranssin arkisto.

Rikkaruohotason kulttuurivaihtoa (1998). Ohjaaja Kimmo Helistö. A-bros YLE TV1 Ajankohtaistoimitus.

MITÄ? (2005). Ohjaus Sami Laitinen. YLE TV1 Basaari 2005.

Suullisia tiedonantoja, puhelin- ja sähköpostikeskustelut

Teja Kotilainen. Puhelinkeskustelu 5.4.2009. Vesa Peipinen

Facebook-keskustelu Oranssi ry:n Facebook-sivulla. Vesa Peipinen. (Viitattu 25.3.2009)

Muu aineisto

Oranssi ry toimintakertomus 1993. Oranssin arkisto.

Nuorisolautakunnan esityslista 4.3.1993.

Nuorisolautakunta esityslista 17.2.1994.

Oranssi ry toimintakertomus 1998. Oranssin arkisto.

Oranssiklubin arkisto. <http://www.oranssi.net/klubi/arkistot.phtml>

Oranssi ry:n internet-sivut <http://www.oranssi.net>

Oranssi ry:n nuorisotila puretaan. Oranssi ry lehdistötiedote 17.2.2003. Oranssin arkisto.

Rokki soi Oranssilla jälleen. Oranssi ry lehdistötiedote 11.3.2004. Oranssin arkisto.

Toimintasuunnitelma 2006. Oranssin arkisto.

Oranssiklubi MySpace-sivuinternetissä. <http://www.myspace.com/oranssiklubi>

Toimintakeskus Hertsiga käivjäkartoitus 2006. Oranssin arkisto.

Kumppanuussopimus 2006. Oranssin arkisto.